

PASSENDE BEOORDELING OMBOUW N261

PROVINCIE NOORD-BRABANT

15 februari 2011
075301176:0.7
B02043.000066.0120



Inhoud

1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Leeswijzer	5
2 Projectbeschrijving	6
2.1 Inleiding	6
2.2 Het wegontwerp	6
3 Wettelijk kader	9
3.1 Natuurbeschermingswet 1998	9
3.2 Onderzoek vergunningverlening Natura 2000	11
3.2.1 Passende Beoordeling	11
3.2.2 Verslechteringsstoets	13
3.3 Onderzoek vergunningverlening Beschermd Natuurmonument	13
3.4 Beoordeling stikstofdepositie	14
3.4.1 Crisis- en Herstelwet	14
3.4.2 Programmatische Aanpak Stikstof	15
3.4.3 Verordening stikstof en Natura 2000 Noord-Brabant	16
4 Beoordelingskader	18
4.1 Habitatrichtlijn	18
4.1.1 Inleiding	18
4.1.2 Ontwerpbesluiten	18
4.1.3 Langstraat: begrenzing, kwalificerende habitats en soorten	18
4.1.4 Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen: begrenzing, kwalificerende habitats en soorten	20
4.2 Beschermde natuurmonumenten	21
4.3 Beoordelingskader	21
5 Aanwezigheid kwalificerende natuurwaarden	22
5.1 Langstraat	22
5.1.1 Habitattypen	22
5.1.2 Habitatrichtlijnsoorten	23
5.2 Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	23
5.2.1 Habitattypen	23
5.2.2 Habitatrichtlijnsoorten	24
6 Effecten	25
6.1 Mogelijke effecten	25
6.1.1 Tijdelijke en permanente effecten	25
6.2 Methodiek voor berekeningen van de stikstofdepositie	25
6.3 Effecten op natura 2000-gebied Langstraat	26
6.3.1 Habitattypen: ruimtebeslag, verstoring en verdroging	26

6.3.2	Habitattypen: stikstofdepositie	27
6.3.3	Habitatrichtlijnsoorten	28
6.4	Effecten op Natura 2000-gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	28
6.4.1	Habitattypen: ruimtebeslag en verstoring	28
6.4.2	Habitattypen: stikstofdepositie	29
6.4.3	Habitatrichtlijnsoorten	31
7	Detallering effectbeschrijving	32
7.1	Staat van instandhouding	32
7.2	Gevoeligheid habitattypen	33
7.2.1	Kritische depositiewaarden	33
7.3	Effecten stikstofdepositie	34
7.3.1	Achtergronddepositie	34
7.3.2	Stikstofdepositie Langstraat	36
7.3.3	Stikstofdepositie Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	37
7.4	Beperkende activiteiten of factoren bij ontwikkeling habitattypen	38
7.4.1	Knelpunten Langstraat	38
7.4.2	Knelpunten Loonse en Drunense Duinen en Leemkuilen	39
8	Effectbeoordeling en cumulatie	41
8.1	Uitgangspunten effectbeoordeling	41
8.2	Effectbeoordeling habitattypen	41
8.2.1	Oppervlakte	42
8.2.2	Kwaliteit	43
8.3	Effectbeoordeling Habitatrichtlijnsoorten	45
8.4	Cumulatieve effecten	45
8.4.1	Cumulatie	45
8.4.2	Projecten met cumulatie	45
8.5	Significantie van effecten	47
8.5.1	Langstraat	47
8.5.2	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	48
8.5.3	Verwachte verloop van stikstofdepositie na openstelling van N261	49
8.5.4	Mitigerende maatregelen	49
8.5.5	Habitatrichtlijnsoorten	50
9	Conclusies	51
10	Gebruikte bronnen	53
Bijlage 1	Ontwikkelingen beoordeling stikstofdeposities	56
Bijlage 2	Beschouwing kritische depositiewaarde	58
Bijlage 3	Stikstofdepositie Langstraat	60
Bijlage 4	Stikstofdepositie Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	61
Bijlage 5	Voorkomen van habitattypen en soorten met instandhoudingsdoelstellingen	62

HOOFDSTUK 1 Inleiding

1.1

AANLEIDING

De provincie Noord-Brabant heeft het voornemen om de provinciale weg N261 aan te passen. In 2004 is voor het toenmalige ontwerp van de herinrichting N261 een natuurtoets (ARCADIS, 2004) opgesteld waarin de effecten op beschermde soorten en de hieruit voortvloeiende wettelijke consequenties zijn bepaald. Vanwege aanpassingen in het ontwerp en wijzigingen van de natuurwetgeving is deze toetsing in 2007 en 2008 geactualiseerd (ARCADIS, 2007 en 2008).

In februari 2011 heeft op verzoek van de provincie een herziening van de natuurtoets plaatsgevonden (ARCADIS, 2011b). Redenen hiervoor zijn aanpassingen in het ontwerp, veranderende natuurwetgeving en geldigheid van inventarisatiegegevens. Bovendien zijn berekeningen uitgevoerd van de veranderingen in stikstofdepositie door gebruik van de nieuwe N261. Naar aanleiding van deze berekeningen heeft de provincie aangegeven dat significante effecten op Natura 2000 door een verhoging van stikstofdepositie niet op voorhand uit zijn te sluiten. Dit betekent dat voor de vergunningsaanvraag een Passende Beoordeling vereist is.

Voor u ligt de Passende Beoordeling voor de ombouw van de provinciale N261.

In dit rapport toetsen wij de effecten van de veranderingen aan het meest recente wettelijke kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Hierbij ligt de nadruk op veranderingen in stikstofdepositie en effecten hiervan op beschermde habitattypen.

1.2

LEESWIJZER

Hoofdstuk 2 geeft een projectbeschrijving met de veranderingen voorzien aan de provinciale weg N261. Het wettelijk kader voor de Passende Beoordeling is beschreven in hoofdstuk 3. Hoofdstuk 4 geeft het beoordelingskader dat volgt uit het wettelijk kader. De relevante kwalificerende natuurwaarden staan in hoofdstuk 5 en de effecten van het project op deze natuurwaarden is beschreven in hoofdstuk 6. Hoofdstuk 7 gaat gedetailleerder in op de voorziene effecten door specifieke bijzonderheden en milieukenmerken in beschouwing te nemen. In hoofdstuk 8 volgt de effectbeoordeling en cumulatie van effecten. Hoofdstuk 9 geeft de conclusies van de Passende Beoordeling.

De gebruikte bronnen voor deze Passende Beoordeling staan in hoofdstuk 10. Bijlage 1 geeft de ontwikkelingen van de beoordelingen van stikstof. Bijlage 2 is een beschouwing van de kritische depositiewaarden. Bijlage 3 beschrijft hoe de berekeningen voor het referentiepunt in 2004 zijn uitgevoerd. Bijlage 3 en 4 zijn de figuren van de stikstofberekeningen voor respectievelijk Langstraat en Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen als gevolg van de aanpassingen aan de N261.

HOOFDSTUK 2 Projectbeschrijving

Hoofdstuk 2 geeft een projectomschrijving voor de ombouw van de N261.

2.1

INLEIDING

De doorstroming op de N261 tussen Waalwijk en Tilburg is niet voldoende en zonder maatregelen zullen de reistijden meer dan 50% gaan toenemen en het verkeer bij de aansluitingen ander verkeer gaan blokkeren. De bereikbaarheid van de regio en aanwezige attractiepunten neemt daardoor af. Daarnaast is het aantal ongevallen met name op de aansluitingen hoog. De weg voldoet qua vormgeving ook niet aan de eisen die vanuit verkeersveiligheid (Duurzaam Veilig) aan een regionale stroomweg worden gesteld. De stagnatie in de doorstroming levert extra verkeersonveiligheid, sluipverkeer, milieubelasting (luchtverontreiniging) en ook geluidoverlast op, met name ook in de kern Loon op Zand.

2.2

HET WEGONTWERP

Het wegontwerp heeft de volgende infrastructurele kenmerken:

- N261 wordt ingericht als een regionale stroomweg, waarbij de maximum snelheid 100 km/uur is.
- Vanaf de knoop A59/N261 tot de aansluiting Tilburg-noord wordt de N261 ingericht als een regionale stroomweg met 2 x 2 rijstroken met pechhavens.
- Ten zuiden van de Prof. Kamerlingh Onnesweg wordt de N261 voorzien van aanliggende busstroken.
- Aan de zuidzijde eindigt de status 'regionale stroomweg' van de N261 bij de aansluiting op de noordoost- en noordwesttangente van Tilburg. De gemeente Tilburg heeft het voornemen het doorgaande verkeer via de noordoost- en noordwesttangente te leiden en de bestaande Middenbrabantweg door Tilburg af te waarderen.
- De aansluitingen van de N261 zijn 'duurzaam veilig' vormgegeven.
- Om frontale conflicten te vermijden, blijft een middenberm of een geleiderail gehandhaafd, afhankelijk van de beschikbare ruimte.
- Bij kunstwerken/kruisingen wordt in principe de middenberm doorgezet.
- De wegingdeling is volgens een gewenst principe-dwarsprofiel, voor bijzondere situaties kan een minimum dwarsprofiel toegepast worden.

Aansluiting A59 –N261

De ombouw van de aansluiting van de N261 op de A59 wordt niet alleen ingegeven door wijzigingen aan de N261 maar bevordert ook door de verkeersafwikkeling op de A59 nabij de aansluiting.

Bij de aansluiting op de A59 is een nieuw fietsviaduct opgenomen aan de oostzijde.

Daarmee is de bereikbaarheid van het bedrijventpark Haven vanuit Waalwijk ook voor fietsers gewaarborgd.

Op de Taxandriaweg en bij bedrijventerrein Haven komen turborotondes. De verbindingsweg A59-N261 wordt in verband met het natuurgebied Langstraat zo dicht mogelijk langs de A59 gelegd.

Aansluiting PKO weg

Ten noorden van de PKO weg is een nieuw fietsviaduct in het wegontwerp opgenomen. Deze verbindt de kern Waalwijk met Landgoed Driessen. Het doorgaande verkeer op de N261 gaat via een tunnelbak onder de kruisende PKO weg/Noorder Allee door. Op de tunnelbak komt een turborotonde. De N261 wordt circa 50 meter in westelijke richting verschoven om de aanleg mogelijk te maken. De doorrijhoogte van het viaduct in de N261 bij Oosteind, tussen de aansluiting PKO-weg en Bevrijdingsweg wordt beperkt.

Aansluiting Bevrijdingsweg

Bij de Bevrijdingsweg bleek een Haarlemmermeeroplossing niet inpasbaar te zijn waardoor het wegontwerp bestaat uit een viaduct en een kwartklaverbladoplossing ten zuiden van de Bevrijdingsweg.

Aansluiting Europalaan

De aansluiting bij de Europalaan (richting Efteling) is gewijzigd ten opzichte van het wegontwerp van 2004, om ruimtebeslag op het Natura 2000 gebied Loonse en Drunense duinen en bij het Efteling hotel zo veel mogelijk te voorkomen. Hier is gekozen voor een ongelijkvloerse T-kruising met parallel gelegen op- en afritten (Haarlemmermeeroplossing) die naar het viaduct over de halfverdiepte N261 leiden. Twee verkeerslichtinstallaties op de T-kruising leiden het verkeer in goede banen. Door een asverschuiving van de N261 in oostelijke richting, is er sprake van minder ruimtebeslag bij het Eftelinghotel.

Aansluiting Loon op Zand

Het wegontwerp uit 2004 had de vorm van een Haarlemmermeeraansluiting bij Loon op Zand. Dit leidde door de toenmalige situering tot verlies aan 'natuurparel' aan de westzijde van de N261. Om dit effect in de Groene hoofdstructuur te voorkomen is gekozen voor aanpassingen. Immers voor de GHS geldt het 'nee tenzij principe': geen ingrepen tenzij er geen andere mogelijkheden zijn. Een andere reden voor wijziging is de wens van de gemeente Loon op Zand om de ontsluitingsstructuur verder te optimaliseren. Binnen de gemeente worden nieuwe verbindingen gerealiseerd die de bestaande Bergstraat en de Kasteellaan verbinden met de nieuwe aansluiting op de N261 aan de zuidzijde van Loon op Zand. Deze nieuwe aansluiting bestaat aan de oostkant en westkant van de N261 opnieuw uit een Haarlemmermeeroplossing, met aan beide zijden van de N261 rotondes. Om de natuur te sparen is de gehele aansluiting in noordelijke richting verdraaid en verschoven ten opzichte van het wegontwerp van 2004. Aan de westzijde wordt nu ook de parallelweg van de N261 op deze rotonde en daarmee op de N261 aangesloten.

De aansluiting van Loon op Zand op de N261 bij de Hoge Steenweg vervalt met uitzondering van het openbaar vervoer.

Overige voorzieningen waaronder mitigerende en compenserende maatregelen

De N261 krijgt over de volledige lengte van de N261 een geluidsreducerende asfaltdeklaag om de geluidbelasting van de omgeving te beperken. Bij Waalwijk, Sprang-Capelle en Loon op Zand worden geluidwerende voorzieningen aangebracht of aangepast. De ombouw brengt verlies aan (kwaliteit van) leefgebieden voor plant- en dier met zich mee. Er is voorzien in compensatie (ARCADIS, 2011c). Hiertoe wordt 26 ha natuur ingericht die door Natuurmonumenten beheerd gaat worden.

In 2004 zijn ten zuiden van Loon op Zand enkele faunatunnels onder de N261 aangelegd in het kader van ontsnippering en één faunatunnel wordt verplaatst.

Geïntegreerd in het project ombouw N261 wordt een ecoduct aangelegd bij Loon op Zand. Dit ecoduct krijgt een breedte van 40 meter. Het is bedoeld om Landgoed Huis ter Heide en het Natura 2000-gebied Loonse en Drunense duinen & Leemkuilen met elkaar te verbinden.

HOOFDSTUK 3 Wettelijk kader

Hoofdstuk 3 geeft het wettelijk kader van de Passende Beoordeling. Hieronder beschrijven wij de randvoorwaarden voor het beoordelingskader van de betrokken Natura 2000-gebieden. Het beoordelingskader is beschreven in hoofdstuk 4. Voor de soortbescherming geldt in Nederland de Flora- en faunawet. Deze wet is hier niet behandeld, maar in de natuurtoets voor de ombouw van de N261 (ARCADIS, 2011b). De toetsing aan de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en de provinciale Verordening Ruimte, wordt behandeld in het Natuurcompensatieplan (ARCADIS, 2011c).

3.1

NATUURBESCHERMINGSWET 1998

In Nederland hebben veel natuurgebieden een beschermde status onder de Natuurbeschermingswet 1998 gekregen.

Daarbij onderscheiden wij twee categorieën beschermingsgebieden:

- Natura 2000-gebieden.
- Beschermde natuurmonumenten.

NATURA 2000

Onder Natura 2000-gebieden vallen de gebieden die op grond van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn aangewezen. De Europese Unie heeft deze twee richtlijnen vastgesteld die moeten zorg dragen voor de bescherming van de belangrijkste Europese natuurwaarden: de Vogelrichtlijn uit 1979 en de Habitatrichtlijn uit 1992. Hoewel het om twee afzonderlijke richtlijnen gaat, worden ze vanwege hun overeenkomsten vaak in één adem genoemd. Men spreekt dan over de 'Vogel- en Habitatrichtlijn'.

De Europese Unie heeft alle Vogel- en Habitatrichtlijngebieden ondergebracht in een samenhangend netwerk 'Natura 2000'.

VOGELRICHTLIJN

De Vogelrichtlijn bestaat uit een lijst van zeldzame of bedreigde vogelsoorten.

De leefgebieden en belangrijke overwinteringsgebieden voor deze soorten worden aangewezen als speciale beschermingszones (Vogelrichtlijngebieden).

HABITATRICHTLIJN

De Habitatrichtlijn heeft tot doel bij te dragen aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het in stand houden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (uitgezonderd vogels) op het Europese grondgebied van de Lidstaten waarop de richtlijn van toepassing is. De richtlijn onderscheidt daarbij te beschermen gebieden en te beschermen soorten.

INSTANDHOUDINGS-DOELSTELLINGEN

Voor Natura 2000-gebieden gelden instandhoudingsdoelstellingen. De essentie van het beschermingsregime voor deze gebieden is dat deze instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mogen worden gebracht.

Om dit toetsbaar te maken, kent de Natuurbeschermingswet 1998 voor projecten en andere handelingen die gevolgen voor soorten en habitats van de betreffende gebieden zouden kunnen hebben, een vergunningplicht. Een vergunning voor een project wordt alleen verleend wanneer zeker is dat de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied niet in gevaar worden gebracht. Hiervan mag alleen worden afgeweken wanneer alternatieve oplossingen voor het project ontbreken en wanneer sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang. Bovendien moet voorafgaande aan het toestaan van een afwijking zeker zijn dat alle schade gecompenseerd wordt (de zogenaamde ADC-toets: Alternatieven, Dwingende redenen van groot openbaar belang en Compenserende maatregelen). Redenen van economische aard kunnen ook gelden als dwingende reden van groot openbaar belang. Als prioritaire soorten of habitats deel uitmaken van de instandhoudingsdoelstellingen mogen redenen van economische aard alleen gebruikt worden na toetsing door de Europese Commissie.

VOORMALIG BESCHERMD NATUURMONUMENT

Naast deze Natura 2000-gebieden kent de Natuurbeschermingswet ook Beschermde Natuurmonumenten. Sinds de inwerkingtreding van de (oude) Natuurbeschermingswet zijn 188 gebieden aangewezen als Beschermde Natuurmonument of Staatsnatuurmonument. Door de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 verdwijnt het verschil tussen Beschermde en Staatsnatuurmonumenten. Deze gebieden vallen momenteel onder de noemer van Beschermde Natuurmonumenten. Een deel van de Beschermde Natuurmonumenten vallen samen met Natura 2000-gebieden.

Hiervoor geldt bij definitieve aanwijzing van de Natura 2000-gebieden het toetsingskader van artikel 19 van de Natuurbeschermingswet 1998 voor Natura 2000-gebieden.

BESCHERMD NATUURMONUMENT

Waar de gebieden niet samen vallen, blijven Beschermde Natuurmonumenten in stand en vallen onder het toetsingskader van artikel 16 van de Natuurbeschermingswet 1998, dat hieronder wordt toegelicht. Het gaat hierbij om 66 gebieden.

De status Beschermde Natuurmonument betekent dat het zonder vergunning verboden is om handelingen te verrichten die schadelijk kunnen zijn voor dat natuurmonument. Het gaat om handelingen die significante gevolgen kunnen hebben (ook bij twijfel) voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied. Tenzij er zwaarwegende openbare belangen zijn ('dwingende reden van openbaar belang') die het verlenen van een vergunning 'noodzaken'. In tegenstelling tot de afweging bij een Natura 2000-gebied, hoeft hier geen alternatievenonderzoek plaats te vinden. Bij Beschermde Natuurmonumenten ontbreken de instandhoudingsdoelen als toetsingskader voor mogelijke effecten, zoals bij de Natura 2000-gebieden. Het aanwijzingsbesluit van een Beschermde Natuurmonument bevat echter een overzicht van de te behouden natuurwaarden. Het toetsingskader en het traject tot vergunningverlening is vergelijkbaar met dat van de Natura 2000-gebieden.

EXTERNE WERKING

Voor handelingen buiten het Beschermde Natuurmonument (voor zover aangewezen voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998), die significante effecten kunnen hebben op het gebied, is het begrip 'externe werking' van toepassing (art. 65 Natuurbeschermingswet¹).

¹ In artikel 16 staat dat externe werking alleen geldt voor in het aanwijzingsbesluit beschreven activiteiten. Uit art. 65 blijkt echter dat dit alleen geldt voor beschermde natuurmonumenten die na 1 oktober 2005 zijn aangewezen en die zijn er (nog) niet.

Dit betekent dat de vergunningplicht ook van toepassing is op handelingen buiten een Beschermd Natuurmonument die negatieve gevolgen kunnen hebben. Daarnaast is de zgn. zorgplichtbepaling (art. 191 Natuurbeschermingswet 1998) van toepassing. Deze zorgplicht houdt onder andere in dat als een activiteit wordt ondernomen waarvan kan worden vermoed dat deze nadelig kan zijn voor de natuurwaarden van het gebied, deze activiteit niet plaats mag vinden. Ook moeten alle maatregelen worden genomen om gevolgen te voorkomen of te beperken.

3.2

ONDERZOEK VERGUNNINGVERLENING NATURA 2000

De Natuurbeschermingswet 1998 kent twee routes voor het verlenen van een vergunning. Als er sprake is of kan zijn van significante verstoring van soorten en/of significante verslechtering van de kwaliteit van habitats, moet een Passende Beoordeling worden uitgevoerd. Als wel verslechtering van de kwaliteit van habitats op kan treden, maar deze zeker niet significant zullen zijn, kan worden volstaan met een Verslechteringstoets. Als er geen sprake is van de verslechtering van de kwaliteit van habitats en er hoogstens sprake is van niet-significante verstoring van soorten, is er geen Natuurbeschermingswetvergunning nodig. In dat geval hoeft er ook geen nader onderzoek gedaan te worden. In Figuur 3.1 is het bovenstaande schematisch weergegeven.

3.2.1

PASSENDE BEOORDELING

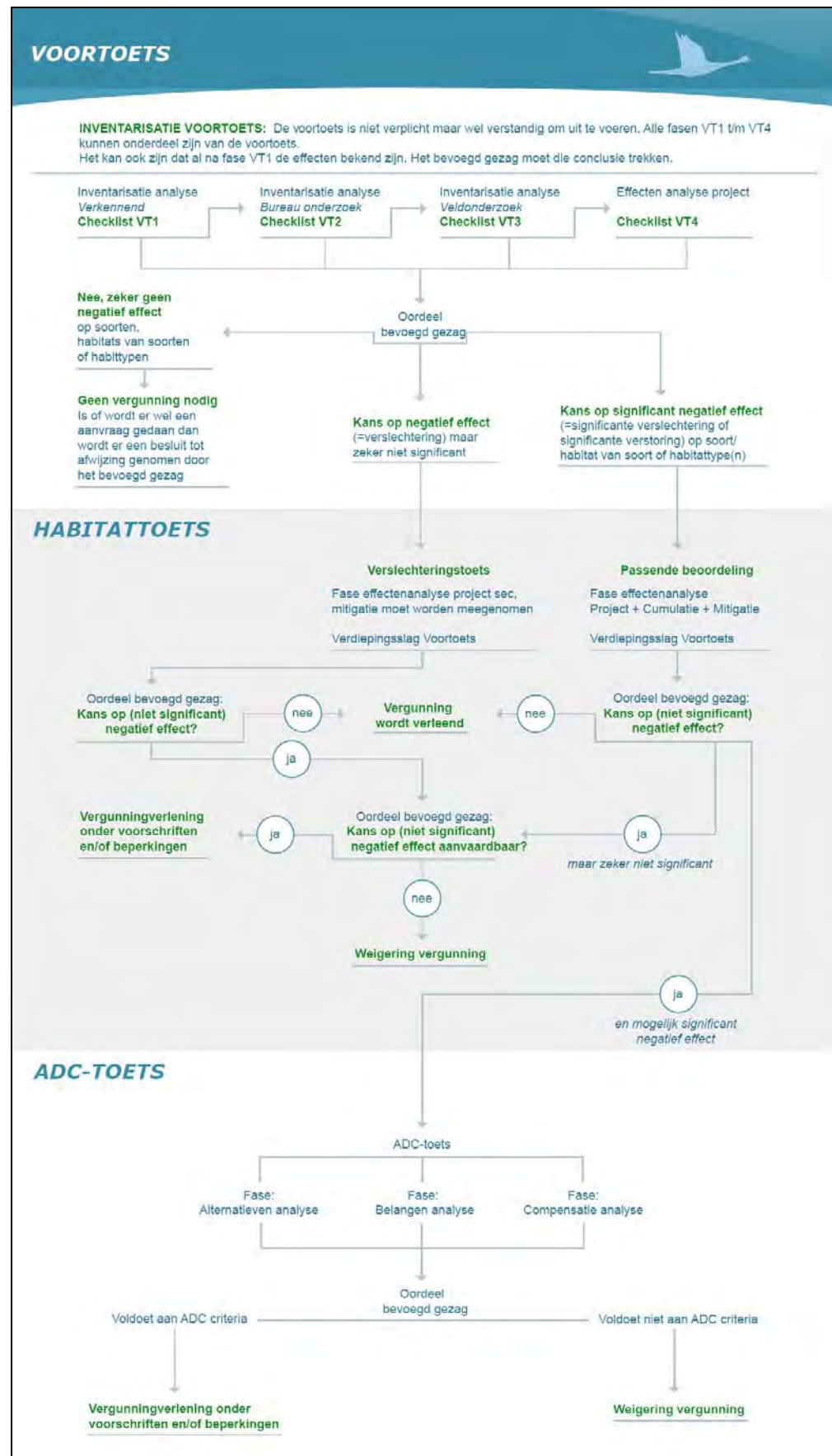
Bij de Passende Beoordeling wordt gedetailleerd in kaart gebracht wat de effecten (kunnen) zijn van de activiteit op de natuurwaarden in het Natura 2000-gebied en welke verzachtende (mitigerende) maatregelen de initiatiefnemer van plan is te nemen. Hierbij wordt rekening gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen. De significantie van de gevolgen moet met name worden beoordeeld in het licht van de specifieke milieukenmerken en omstandigheden van het gebied. Omkeerbare en tijdelijke effecten kunnen ook significant zijn.

Indien uit de Passende Beoordeling, waarbij ook rekening moet worden gehouden met cumulatieve effecten, de zekerheid verkregen is dat de activiteit de natuurlijke kenmerken van een gebied niet aantast (er zijn dus toch geen significante effecten), kan het Bevoegd Gezag vergunning verlenen. Hiervoor dient dan alsnog een Verslechteringstoets opgesteld te worden. Als er wel significante effecten op zullen treden, mag alleen een vergunning worden verleend als alternatieve oplossingen voor het project ontbreken én wanneer sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang. Bovendien moet voorafgaande aan het toestaan van een afwijking zeker zijn dat alle schade gecompenseerd wordt (de zogenaamde ADC-toets). Redenen van economische aard kunnen ook gelden als dwingende redenen van groot openbaar belang. Als prioritaire soorten of habitats deel uitmaken van de instandhoudingsdoelstellingen mogen redenen van economische aard alleen gebruikt worden na toetsing door de Europese Commissie.

Figuur 3.1

Afwegingsschema vergunningverlening.

De Voortoets komt voort uit de oriënterende fase (website Regiebureau Natura 2000).



Een activiteit heeft significante effecten als zij de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied in gevaar brengt, zie ook de tekstkaders in § 4.3. Hiervoor is geen objectieve grens; per geval zal bekeken worden of een effect significant is. Het oordeel moet gebaseerd zijn op de specifieke situatie die van toepassing is. Hierbij moeten ook cumulatieve effecten onderzocht worden (Ministerie van LNV, 2006a).

3.2.2

VERSLECHTERINGSTOETS

Bij de Verslechteringstoets dient te worden nagegaan of een project, handeling of plan een kans met zich meebrengt op onaanvaardbare verslechtering van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten. Indien deze verslechtering niet optreedt (dan wel indien deze gelet op de instandhoudingsdoelstellingen aanvaardbaar is) kan een vergunning worden verleend, zo nodig onder voorwaarden of beperkingen. Indien de verslechtering in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen onaanvaardbaar is, dient de vergunning te worden geweigerd. Bij de afweging of de verslechtering onaanvaardbaar is, heeft het Bevoegd Gezag een grotere beleidsvrijheid dan wanneer de vergunningaanvraag via de Passende Beoordeling verloopt. Het Bevoegd Gezag kan rekening houden met de aanwezigheid van redenen van openbaar belang, de mogelijkheid om te compenseren en andere relevante overwegingen. Ook hoeft geen rekening te worden gehouden met cumulatieve effecten.

VERSLECHTERING

Om een Verslechteringstoets te kunnen uitvoeren is het allereerst van belang een eenduidige definitie van verslechtering te hebben. In de Handreiking Natuurbeschermingswet (Ministerie van LNV, 2005) wordt dit begrip uitgewerkt:

Onder ‘verslechtering’ wordt de fysieke aantasting van een habitat verstaan. Hiervan is sprake als in een bepaald gebied van deze habitat, de oppervlakte afneemt of wanneer het met de specifieke structuur en functies die voor de instandhouding van de habitat op lange termijn noodzakelijk zijn, dan wel met de staat van instandhouding met de met deze habitat geassocieerde typische soorten, in dalende lijn gaat in vergelijking tot de instandhoudingsdoelstellingen.

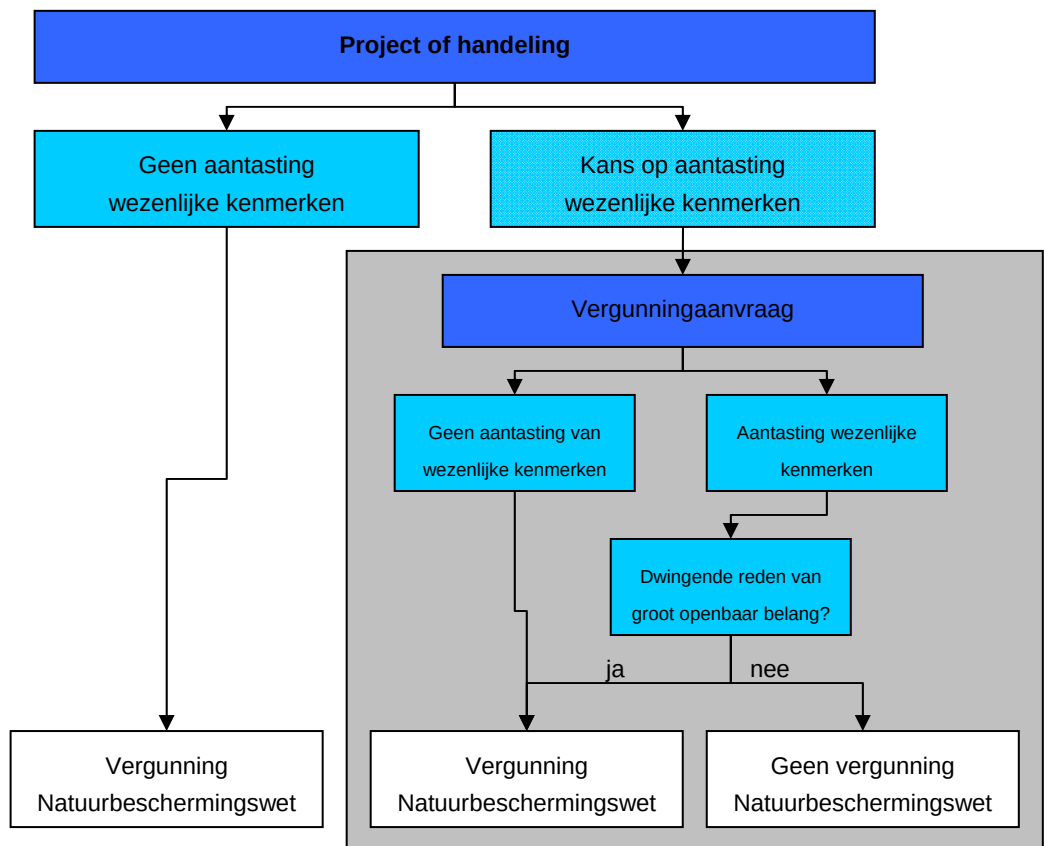
3.3

ONDERZOEK VERGUNNINGVERLENING BESCHERMD NATUURMONUMENT

De status Beschermd Natuurmonument betekent dat het zonder vergunning verboden is om handelingen te verrichten die schadelijk kunnen zijn voor dat Natuurmonument. Het gaat om handelingen die schadelijk kunnen zijn (ook bij twijfel) voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied. Als schadelijke handelingen worden in elk geval aangemerkt handelingen die de in het besluit tot aanwijzing als Beschermd Natuurmonument vermelde wezenlijke kenmerken van het Beschermd Natuurmonument aantasten. Een vergunning wordt slechts verleend indien met zekerheid vaststaat, dat die handelingen de natuurlijke kenmerken van het Beschermd Natuurmonument niet aantasten, tenzij dwingende redenen van groot openbaar belang tot het verlenen van een vergunning noodzakelijk zijn. In tegenstelling tot de afweging bij een Natura 2000-gebied, hoeft hier geen alternatievenonderzoek plaats te vinden. Bij Beschermd Natuurmonumenten ontbreken de instandhoudingsdoelen als toetsingskader voor mogelijke effecten, zoals bij de Natura 2000-gebieden. Het toetsingskader is weergegeven in Figuur 3.2.

Figuur 3.2

Afwegingsschema
vergunningverlening voor
Natuurbeschermingswet.



3.4

BEOORDELING STIKSTOFDEPOSITIE

De bijlagen 1 en 2 beschrijven respectievelijk de ontwikkeling van de beoordeling van stikstofdepositie en een beschouwing van het gebruik van kritische depositiewaarden bij de beoordeling van stikstofdeposities. De kritische depositiewaarden zijn waarden waarboven het risico niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het habitatype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van de stikstofdepositie. Deze paragraaf behandelt de relevante delen van de Crisis- en Herstelwet (CHW) en de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS).

3.4.1

CRISIS- EN HERSTELWET

De Crisis- en Herstelwet geldt vanaf 1 april 2010 en voorziet onder andere in enkele wijzigingen in de Natuurbeschermingswet 1998.

In het kader van de reductie van stikstofdepositie is de Natuurbeschermingswet als volgt gewijzigd en daarmee is de Crisis- en Herstelwet relevant voor alle activiteiten en projecten waarbij mogelijk sprake is van een toename van stikstofdepositie:

- Bevoegde Gezagen (provincies, soms het ministerie van Economische zaken, Landbouw & Innovatie) hebben een aanschrijvingsbevoegdheid om passende maatregelen ter vermindering van de stikstofdepositie op te leggen aan iedereen die handelingen verricht die stikstofdepositie veroorzaken (artikel 19ke Natuurbeschermingswet).

Provincies hebben daarbij de mogelijkheid om reductiemaatregelen met betrekking tot inrichtingen in de zin van de Wet milieubeheer, bij verordening als generieke voorschriften vast te stellen.

- Tussen Rijk, provincies en andere overheden zullen afspraken worden gemaakt over de maatregelen die nodig zijn om de dalende lijn van de stikstofdepositie te realiseren (artikel 19kg e.v. Natuurbeschermingswet) en om nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken. Dit vormt een juridisch kader voor een programmatische aanpak van de reductie van de stikstofdepositie (PAS, zie volgende paragraaf). De wet voorziet in een verplichting van overheden om de afgesproken maatregelen te realiseren.
- De gevolgen voor de stikstofdepositie van bestaande, niet gewijzigde activiteiten (peildatum 7 december 2004), worden niet getoetst bij de beoordeling van een aanvraag van een Natuurbeschermingswetvergunning. Dat geldt ook voor uitbreidingen van bestaande activiteiten en nieuwe activiteiten, onder de voorwaarden dat er per saldo nergens sprake is van een toename van stikstofdepositie (artikel 19kd Natuurbeschermingswet).
In de praktijk betekent dit:
 - Een project of initiatief mag niet leiden tot een toename van stikstof ten aanzien van de peildatum van 7 december 2004.
 - Wanneer de stikstofdepositie van een activiteit lager ligt dan de peildatum van 7 december 2004, mogen nieuwe initiatieven rond die activiteit niet leiden tot een stikstoftoename, ook al is de stikstofdepositie nog niet op het niveau van 7 december 2004 (of de vergunde situatie).

3.4.2

PROGRAMMATISCHE AANPAK STIKSTOF

De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) richt zich op het vlottrekken van de vergunningverlening rond de Natuurbeschermingswet 1998. Door hoge depositie van stikstof was het voor veel initiatieven niet mogelijk om een vergunning te krijgen rond Natura 2000-gebieden.

De PAS heeft drie randvoorwaarden:

1. Het doel van de PAS is per saldo het geleidelijk, maar onvermijdelijk omlaag brengen van de stikstofdepositie. De essentie van de PAS is het verkennen en afspreken hoe op verschillende niveaus (generiek, provinciaal en gebiedsgericht) en vanuit verschillende sectoren (landbouw, industrie, verkeer en vervoer) wordt bijgedragen aan het aanpakken van het probleem, zie ook onderstaande tekstkader.
2. Het doel van het terugbrengen van stikstof is de achteruitgang van biodiversiteit te stoppen, zonder duurzame economische dynamiek in gevaar te brengen. Het is van cruciaal maatschappelijk belang dat economische ontwikkeling mogelijk is binnen een per saldo afnemende stikstofdepositie, dus onderdeel van de aanpak is het meenemen van economische ontwikkelruimte.
3. De PAS moet juridisch houdbaar zijn. Dit betekent dat een kwalitatief hoogwaardige ecologische onderbouwing van de maatregelen en een borging van de feitelijke realisatie van de dalende stikstofdepositie nodig zijn.

Natura 2000-beheerplannen geven op gebiedsniveau aan welke instandhoudingsdoelstellingen op welke termijn behaald moeten worden. Hieraan gerelateerd is de benodigde stikstofreductie voor het behalen van de stikstofdepositie. Dit hangt ook samen met de eventuele ontwikkelruimte. De totale reductieopgave uit de beheerplannen en bijbehorende generieke-, provinciale/regionale- en gebiedsgerichte maatregelen vormen het onderwerp waarover afspraken gemaakt worden in de PAS. Deze afspraken komen vervolgens weer in het beheerplan ter onderbouwing van de realisatie van de noodzakelijke stikstofreductieopgave (tekst afkomstig van Website PAS – Regiebureau Natura 2000).

3.4.3

VERORDENING STIKSTOF EN NATURA 2000 NOORD-BRABANT

Op 29 september 2009 is het convenant 'Stikstof en Natura 2000' overeengekomen in een bestuurlijk overleg tussen de provincies Noord-Brabant en Limburg, Directie Regionale Zaken van het Ministerie van LNV, Stuurgroep Dynamisch Platteland, Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO), Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB), Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Stichting Brabants Landschap, Stichting Limburgs Landschap en de Brabantse Milieufederatie.

Op 9 juli 2010 hebben Provinciale Staten van Noord-Brabant ingestemd met de 'Verordening stikstof en Natura 2000 Noord-Brabant'. De verordening is op 15 juli 2010 in werking getreden.

Uitvoering van het convenant leidt tot een daling van de stikstofemissies en biedt tegelijkertijd ruimte voor agrarische bedrijfsontwikkeling. Het akkoord wordt in den lande gezien als een succesvol voorbeeld van een proces in het kader van Natura 2000, waarin door de partijen zelf een juiste balans is gevonden tussen economie en ecologie. Het is meermaals aan de orde geweest in de Tweede Kamer in het kader van de Crisis- en Herstelwet. Met het convenant is een doorbraak in deze aanpak gevonden.

Het convenant ligt in het verlengde van het streven om in de Peelgebieden te komen tot globaal een halvering van de N-depositie aan het eind van de 3^e beheerplanperiode ingevolge artikel 19a Natuurbeschermingswet 1998 in circa 2027. Binnen dit algemene streven naar 'globaal een halvering van de N-depositie' voorziet het convenant in een overeenkomstige afname van de aan de veehouderij toe te rekenen deposities. Dit komt neer op een afname van de agrarische N-depositie met ca. 75% ten opzichte van 1987/88. Deze aanpak is vanaf het begin van het traject van totstandkoming van het convenant van toepassing op alle Natura 2000-gebieden in Noord-Brabant en daarmee op alle veehouderijen in de gehele provincie.

De maatregelen betreffen technische maatregelen aan de dierenverblijven, die verder gaan dan op grond van de AMvB Huisvesting vereist zijn, de aanpak van piekbelastingen en aanvullende voorwaarden bij saldering. Een aantal bedrijven die dichtbij Natura 2000-gebieden gelegen zijn en een hoge depositie veroorzaken vallen in een aparte categorie (de zogenaamde piekbelastingen). De doelstelling is om deze bedrijven in de eerste beheerperiode te verplaatsen of te beëindigen.

Sinds 1 juni 2010 geldt de eerste fase van de Verordening Ruimte in de provincie Noord-Brabant. De Verordening ruimte Noord-Brabant 2011 treedt op 1 maart 2011 in zijn totaliteit in werking. De provincie Noord-Brabant heeft voor intensieve veehouderijen in de Verordening Ruimte verschillende regels opgenomen (Website Verordening Ruimte Noord-Brabant). In navolging van de doelen uit het convenant 'Stikstof en Natura 2000' zijn de gebieden langs de N261 (en nabij Natura 2000) grotendeels extensiveringsgebieden.

In extensiveringsgebieden is:

- nieuwvestiging, uitbreiding, hervestiging van en omschakeling naar intensieve veehouderij niet toegestaan;
- het toegestaan dat gebouwen van ten hoogste één bouwlaag gebruikt mogen worden voor het houden van dieren;

- het niet toegestaan dat bouwblokken voor intensieve veehouderij uitbreiden of van vorm mogen veranderen.

Met de aangegeven maatregelen en overige maatregelen uit het convenant zal in veel gevallen nog steeds niet de ideale situatie bereikt zijn, waarin de N-depositie op ieder N-gevoelig habitat lager is dan de kritische depositiewaarde. Wel is het zo, dat de aangegeven maatregelen en randvoorwaarden overeenkomen met het naar huidig inzicht maatschappelijk, economisch en technisch haalbare in de periode tot circa 2027 (Statenvoorstel /10A, 2010).

HOOFDSTUK

4 Beoordelingskader

Hoofdstuk 4 geeft het beoordelingskader dat volgt uit het wettelijk kader dat is beschreven in hoofdstuk 3. De kwalificerende habitattypen en habitatrichtlijnsoorten met bijbehorende instandhoudingsdoelstellingen vormen de basis voor de beoordeling. De gebieden 'Langstraat' en 'Loonse en Drunense Duinen en Leemkuilen' zijn aangemeld in het kader van de Habitatrichtlijn, zodat de toetsing ook aan de doelstellingen van deze richtlijn plaatsvinden.

4.1**HABITATRICHTLIJN****4.1.1****INLEIDING**

De gebieden 'Langstraat' en 'Loonse en Drunense Duinen en Leemkuilen' zijn aangemeld bij de Europese Unie als SBZ in het kader van de Europese Habitatrichtlijn, maar een definitieve aanwijzing heeft nog niet plaatsgevonden. Formeel dient, zolang de gebieden nog niet zijn aangewezen, getoetst te worden aan de begrenzing, habitattypen en soorten waarvoor de gebieden zijn aangemeld. Wij verwachten dat er bij de definitieve aanwijzingsbesluiten niet veel verandert aan de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. In overleg met de provincie Noord-Brabant is besloten de werkzaamheden te toetsen aan de begrenzing, habitattypen en soorten die zijn vermeld in deze ontwerpbesluiten (Ministerie van LNV, 2006d; 2006e). Beide gebieden zijn niet aangewezen in het kader van de Vogelrichtlijn.

4.1.2**ONTWERPBESLUITEN**

Het Ministerie van LNV heeft de ontwerpbesluiten van de eerste 111 Natura 2000-gebieden op 27 november 2006 bekendgemaakt in de Staatscourant. In januari en februari 2007 lagen de ontwerpbesluiten en achtergrondinformatie ter inzage als onderdeel van de formele inspraakprocedure. De definitieve aanwijzingsbesluiten voor de verschillende Natura 2000-gebieden worden onder andere genomen op basis van de inspraakreacties en de beschouwingen. De gebieden Langstraat en Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen zijn beide gebieden waarvan het ontwerpbesluit in procedure is. Hoewel de formele aanwijzing nog plaats moet vinden worden de effecten beoordeeld op de begrenzing, habitattypen en toetsingssoorten uit de ontwerpbesluiten.

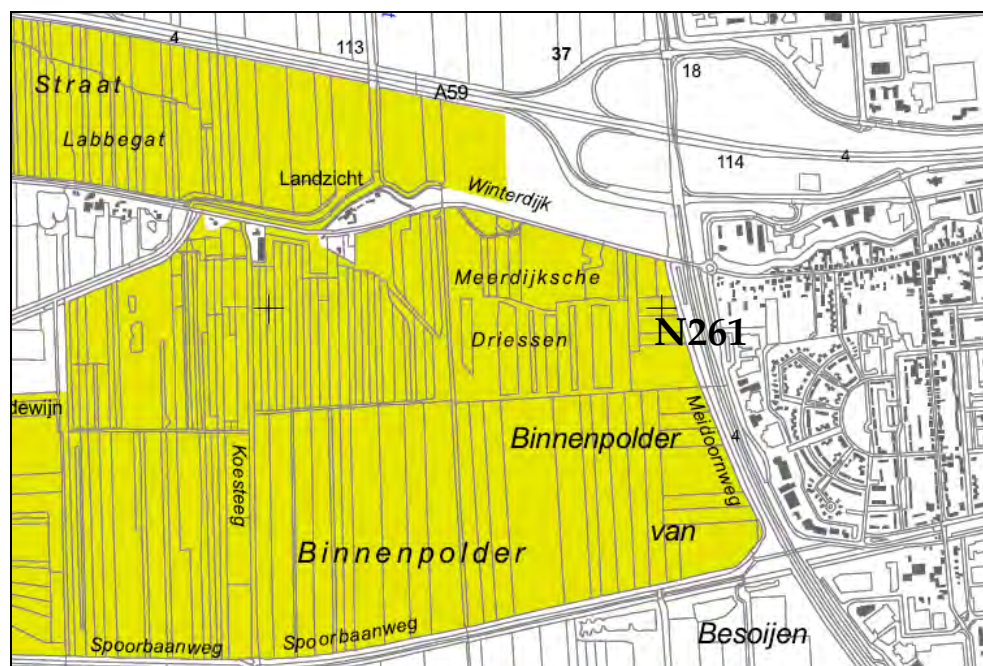
4.1.3**LANGSTRAAT: BEGRENZING, KWALIFICERENDE HABITATS EN SOORTEN*****Begrenzing ter hoogte van knooppunt A59 – N261***

De begrenzing van de Langstraat uit het ontwerp-aanwijzingsbesluit, ter hoogte van het knooppunt A59 – N261, is in Afbeelding 4.1 weergegeven. Het (agrarische) gebied ter hoogte van de op- en afrit tussen de A59 en de N261 ligt voor een groot gedeelte buiten de begrenzing van het Habitatrichtlijngebied.

Afbeelding 4.1

Begrenzing van het Natura 2000-gebied Langstraat, ter hoogte van het knooppunt A59 – N261

(Ministerie van LNV, 2006d).

**Kwalificerende habitats en soorten**

De onderstaande habitattypen en toetsingssoorten zijn opgenomen in het ontwerpbesluit van de Langstraat.

Tabel 4.1

Habitattypen en habitatrictlijnsoorten van het Natura 2000-gebied Langstraat (Ministerie van LNV, 2006d). Prioritaire habitattypen en soorten zijn aangeduid met een sterretje.

Habitattypen	Habitatrictlijnsoorten
- Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i> [H3130] - Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met bentische <i>Chara</i> spp. vegetaties [H3140] - Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i> [H3150] - Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (<i>Molinion caeruleae</i>) [H6410] - Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>) [H6510] - Overgangs- en trilveen [H7140] - *Kalkhoudende moerassen met <i>Cladium mariscus</i> en soorten van het <i>Caricion davallianae</i> [H7210] - Alkalisch laagveen [H7230]	- Kleine modderkruiper [H1149] - Grote modderkruiper [H1145]

4.1.4

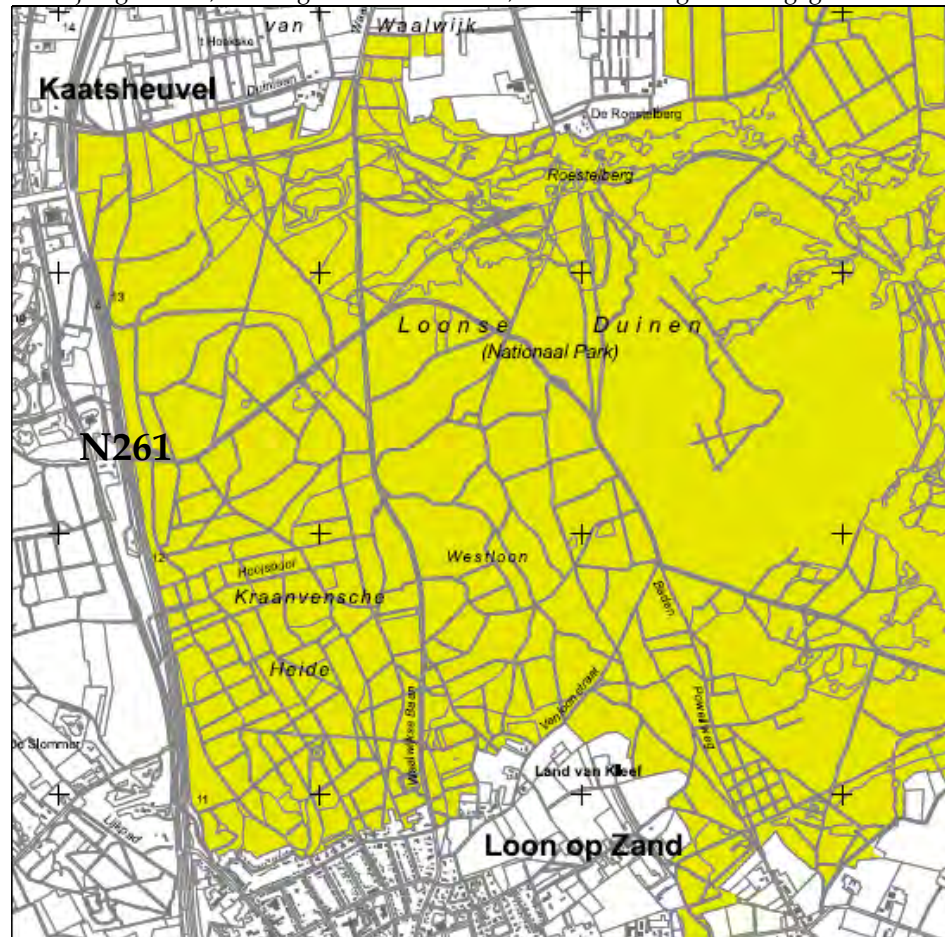
LOONSE EN DRUNENSE DUINEN & LEEMKUILEN: BEGRENZING, KWALIFICERENDE HABITATS EN SOORTEN

Begrenzing ter hoogte van N261

De begrenzing van de Loonse en Drunense Duinen en de Leemkuilen uit het ontwerp-aanwijzingsbesluit, ter hoogte van het de N261, is in Afbeelding 4.2 weergegeven.

Afbeelding 4.2

Begrenzing van het Natura 2000-gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen, ter hoogte van de N261 (Ministerie van LNV, 2006e).



Kwalificerende habitattypen en soorten

De onderstaande habitattypen en toetsingssoorten zijn opgenomen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit van de Loonse en Drunense Duinen en de Leemkuilen.

Tabel 4.2

Habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten van de Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (Ministerie van 2006e). Prioritaire habitattypen en soorten zijn aangeduid met een sterretje.

Habitattypen	Habitatrichtlijnsoorten
- Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i> [H2310] - Open grasland met <i>Corynephorus</i>- en <i>Agrostis</i>-soorten op landduinen [H2330] - Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i> [H3130] - Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i> [H4010] - Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (<i>Molinion caeruleae</i>) [H6410] - Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i> [H9190] - *Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) [H91E0]	- Kamsalamander [1166] - Drijvende waterweegbree [1831]

4.2 **BESCHERMDE NATUURMONUMENTEN**

In en rond de N261 liggen geen beschermde natuurmonumenten. Effecten op beschermde natuurmonumenten zijn uitgesloten.

4.3 **BEOORDELINGSKADER**

Voor de verschillende soortgroepen en habitattypen zijn instandhoudingsdoelstellingen opgesteld. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding.

Per Natura 2000-gebied wordt beoordeeld of de werkzaamheden rond en ingebruikname van de N261 een negatief effect hebben op het bereiken van deze instandhoudingsdoelstellingen.

Het uitgangspunt voor het beoordelingskader wordt gevormd door de definities van aantasting en significantie (zie onderstaande tekstkaders).

AANTASTING/ EFFECT

Elke beïnvloeding van een bepaald leefmilieu of een bepaalde diersoort, die in het licht van de beoogde beschermingsdoelstellingen van Nota Ruimte of VR/HR als negatief moet worden gekwalificeerd (naar uitspraak Rechtbank Leeuwarden in Idema et al. 2000).

SIGNIFICANT EFFECT / AANTASTING WEZENLIJKE KENMERKEN

Veranderingen in abiotische situatie en de ruimtelijke structuur, die de natuurlijke dynamiek te boven gaan en het leefmilieu van planten- en/of diersoorten zodanig beïnvloeden dat er letterlijk unieke situaties verloren dreigen te gaan of ecologische processen blijvend worden verstoord, of het voortbestaan van populaties van nationaal zeldzame soorten of voor dat systeem kenmerkende soorten op termijn niet meer op hetzelfde niveau verzekerd is, dan wel de betekenis van een gebied voor soorten aanmerkelijk afneemt (naar EU, 2000).

HOOFDSTUK 5

Aanwezigheid kwalificerende natuurwaarden

Hoofdstuk 5 geeft een beschrijving van aanwezige kwalificerende natuurwaarden die van belang zijn volgens het beoordelingskader (hoofdstuk 4). Met behulp van veldinventarisaties is in 2010, in het kader van de Natuurtoets N261 (ARCADIS 2011b), de aanwezigheid van beschermde soorten in de directe nabijheid van de N261 onderzocht. Voor het voorkomen van habitattypen en soorten met instandhoudingsdoelstellingen binnen de beide Natura 2000-gebieden is gebruik gemaakt van verspreidingskaarten van de Provincie Noord-Brabant, zie bijlage 5.

5.1

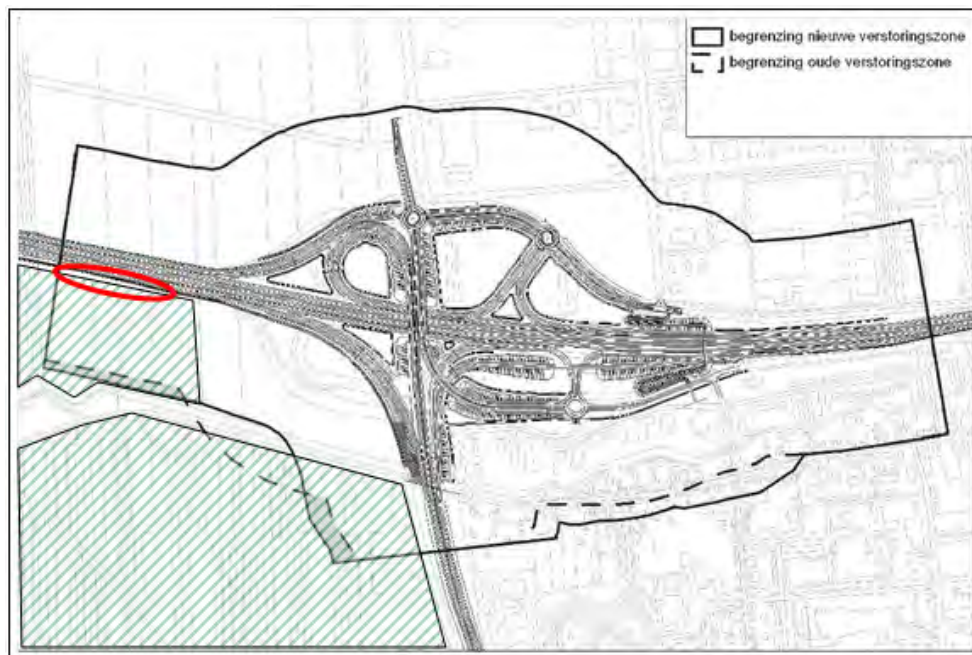
LANGSTRAAT

5.1.1

HABITATTYPEN

Afbeelding 5.3

Ruimtebeslag (binnen cirkel) in Natura 2000-gebied Langstraat bij nieuwe inrichting van knooppunt A59 – N261. Begrenzing van Natura 2000 is gearceerd.



Een deel van de nieuwe N261 is voorzien binnen de grenzen van Natura 2000, zie Afbeelding 5.3. Dit deel van het Natura 2000-gebied Langstraat bestaat in de huidige situatie uit de berm van de A59, een afwateringssloot en agrarisch beheerd grasland. De aanwezigheid van kwalificerende habitats is hier uitgesloten. Foto 5.1 geeft een impressie van het gebied ter hoogte van de huidige afrit.

5.1.2 HABITATRICHTLIJNSOORTEN

Uit inventarisatiegegevens van de Provincie uit 2005 en de verspreidingskaart uit het concept-beheerplan Langstraat (bijlage 5) (Aequator & Haskoning, 2009) blijkt dat de kleine modderkruiper is waargenomen in de sloten in de nabijheid van de N261, ter hoogte van de aansluiting met de A59. De overige habitatrichtlijnsoort grote modderkruiper komt niet voor in het deel van de Langstraat ter hoogte van de N261.

Foto 5.1

Foto-impressie van sloten ten zuidwesten van knooppunt A59 – N261.



5.2 LOONSE EN DRUNENSE DUINEN & LEEKUILEN

5.2.1 HABITATTYPEN

Afbeelding 5.4

Ruimtebeslag (binnen cirkel) in Natura 2000-gebied door aanpassing van aansluiting N261 met Europalaan. Begrenzing van Natura 2000 is gearceerd.



Een deel van de nieuwe N261 is voorzien binnen de grenzen van Natura 2000, zie Afbeelding 5.4. Dit deel van Natura 2000-gebied bestaat in de huidige situatie uit een sloot en houtwal met daarachter matig voedselrijk grasland en gemengd bos. Op de graslanden wordt door de beheerder Natuurmonumenten een extensief verschrallingsbeheer (middels begrazing) toegepast.

Foto 5.2 geeft een impressie van de huidige situatie van het gebied waar ruimtebeslag op voorzien is. In het gebied komen geen kwalificerende habitattypen voor.

Foto 5.2

Foto-impressie van omgeving waar nieuwe afrit gerealiseerd wordt bij de aansluiting N261 – Europalaan.



5.2.2

HABITATRICHTLIJNSOORTEN

Kwalificerende habitatrichtlijnsoorten van Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen zijn de kamsalamander en de drijvende waterweegbree. Beide soorten zijn tijdens onderzoeken niet waargenomen langs de N261.

Ook uit de verspreidingskaart van de provincie Noord-Brabant (2009) blijkt dat deze soorten hier niet langs de weg voorkomen.

HOOFDSTUK

6 Effecten

Hoofdstuk 6 geeft de (mogelijke) effecten op kwalificerende natuurwaarden, deze zijn beschreven in hoofdstuk 5. Effecten zijn van belang voor de beoordeling (zie hoofdstuk 4) in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 (hoofdstuk 3).

6.1 MOGELIJKE EFFECTEN

6.1.1 TIJDELIJKE EN PERMANENTE EFFECTEN

TIJDELIJKE EFFECTEN

Aanpassing van de N261 leidt mogelijk tot verschillende effecten op kwalificerende waarden. Deze waarden kunnen tijdelijk zijn door de werkzaamheden aan de weg of permanent door ingebruikname van de weg.

Tijdelijke effecten worden veroorzaakt door de werkzaamheden aan de weg. Deze effecten zijn ruimtebeslag op habitattypen en verstoring van soorten door licht, geluid en verdroging tijdens de werkzaamheden. Kwalificerende soorten kunnen gedood worden, wanneer deze zich in het projectgebied bevinden.

PERMANENTE EFFECTEN

Permanente effecten zijn het gevolg van permanente veranderingen en ingebruikname van de weg. Deze effecten zijn permanent ruimtebeslag op habitattypen. Maar ook kan een toename van verstoring of verdroging optreden of een verhoging van de stikstofdepositie door een toename van het verkeer.

6.2 METHODIEK VOOR BEREKENINGEN VAN DE STIKSTOFDEPOSITIE

Stikstofdepositie heeft verzurende en vermestende effecten, waardoor de vegetatie-samenstelling mogelijk verandert. Uiteindelijk kan dit leiden tot achteruitgang van kwaliteit en oppervlakte van habitattypen. Het is van belang om te bepalen in hoeverre de stikstofdeposities veranderen als gevolg van de ombouw van de N261 en of dit tot mogelijk significant negatieve effecten leidt.

De peildatum in de Crisis- en Herstelwet is 7 december 2004, het moment van de ontwerpbesluiten met betrekking tot de habitattypen in de Natura 2000-gebieden.

De ombouw van de N261 mag niet leiden tot een toename van stikstof(-depositie) ten aanzien van deze peildatum (artikel 19kd Natuurbeschermingswet 1998).

Om te toetsen of er door ombouw van de N261 sprake is van een toename van stikstofdeposities, zijn voor de toekomstige plansituatie (jaar 2025) en het referentiejaar (peildatum 2004) berekeningen uitgevoerd. Van belang hierbij is dat de stikstofdepositie langs de N261 vanaf 2004 is veranderd. Zo zijn auto's de laatste jaren schoner geworden, maar tegelijkertijd is het aantal rijbewegingen over de weg toegenomen.

Naast de plansituatie in 2025 is daarom ook de autonome ontwikkeling berekend om inzichtelijk te maken wat de hoeveelheid stikstofdepositie in de toekomst zal zijn als er geen ombouw van de N261 plaatsvindt. De invloed van de ombouw op de stikstofdeposities bij de plansituatie wordt hiermee in perspectief geplaatst met de verwachte deposities bij handhaving van de huidige situatie.

Het plan is in wezen de aanpassing van een bestaande weg, waarover ook naar de toekomst toe al een autonome toename van verkeer zal plaatsvinden. Door een vergelijking met de autonome ontwikkeling mee te nemen, kan de aanpassing van de weg (als zodanig) worden getoetst, onafhankelijk van de autonome toename van de verkeersintensiteit.

Verkeersprognoses

De verkeersprognoses van de N261 zijn berekend met het regionaal verkeersmodel Midden Brabant met basisjaar 2007. Alle gemeenten en de provincie Noord Brabant werken hier in samen. Voor het hoofdwegennet en dus voor de A59 gebruikt Rijkswaterstaat het Nieuw Regionaal Model (NRM) met een ouder basisjaar. Dit NRM geeft daardoor lagere prognoses dan het regionaal verkeersmodel Midden Brabant. Een verschil in verkeersprognoses tussen de N261 en de A59 is niet werkbaar. Om die reden zijn bij de modelberekeningen voor de A59 hogere cijfers aangehouden, waardoor er voor mogelijke effecten een worst case situatie ontstaat.

Berekeningen met het softwareprogramma Stacks D+

Voor de N261 hebben stikstofdepositie berekeningen plaatsgevonden met de meest recente versie van het softwareprogramma Stacks D+, te weten versie 1.20 (05-01-2010). Deze is gebaseerd op de emissiefactoren van 2009, welke door PBL/VROM worden vastgesteld en aangeleverd. Het programma kan rekenen met emissiefactoren van de jaren 2008 t/m 2020. Omdat de peildatum 7 december 2004 is, is er voor gekozen om met Stacks D+ de verkeersintensiteiten van 2004 door te rekenen met de emissiefactoren van 2008. Tevens is de toekomstige situatie voor het plan en de autonome ontwikkeling in 2025 doorgerekend met de emissiefactoren van 2020. Beide aannames zijn worst case, doordat emissiefactoren een dalende tendens kennen in de autonome ontwikkeling (door het schoner wordende verkeer). Zo was de uitstoot van stikstof in 2008 door generieke maatregelen en technologische ontwikkelingen lager dan in 2004. Bij de modellering zijn hierdoor aan het verkeer in 2004 schonere emissiewaarden toegekend dan ze in werkelijkheid geweest zullen zijn, met als gevolg een onderschatting van de depositiewaarden in 2004. Voor de uitstoot van verkeer in 2025 ten opzichte van het verkeer in 2020 heeft om dezelfde reden een overschatting van de stikstofdepositie in 2025 tot gevolg. Uiteindelijk moet in de beoordeling worden meegenomen dat de berekende verschillen in stikstofdepositie tussen de referentiesituatie (2004) en de plansituatie (2025) in werkelijkheid lager zullen liggen.

6.3

EFFECTEN OP NATURA 2000-GEBIED LANGSTRAAT

6.3.1

HABITATTYPEN: RUIMTEBESLAG, VERSTORING EN VERDROGING

Bij het Natura 2000-gebied Langstraat vindt ruimtebeslag plaats binnen de begrenzing van het gebied. Aan de zuidwestzijde van het knooppunt moet de weg bij begin en eind van de afrit en oprit enkele meters verbreed worden. Hierdoor treedt ruimtebeslag op binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Langstraat (0,07 ha), zie Afbeelding 5.3.

In de toekomstige situatie wordt de gehele boog van de afrit concaaf (holle vorm) aangelegd in plaats van convex (bolle vorm) in de huidige situatie. Hierdoor komt de afrit dichters langs de A59 te liggen en op die manier komt ook ruimte vrij (2,17 ha).

Op de locatie waar ruimtebeslag voorzien is, zijn geen kwalificerende habitattypen aanwezig. Van negatieve tijdelijke of permanente effecten door ruimtebeslag en verstoring door licht en geluid op kwalificerende habitattypen is geen sprake.

Verdroging

Ondanks het aanpassen van de hoogteligging van de weg (realisatie van halfverdiepte tunnelbakken) zal dit geen gevolgen hebben voor de waterhuishouding in het gebied en daarvan afgeleide negatieve gevolgen voor natuurwaarden. De enige locatie waar verdroging een belangrijk item is, en waar in eerste instantie kans bestaat op verdroging, is het natuurgebied De Langstraat langs de A59. De hydrologische situatie in het gebied hoeft voor de weg niet aangepast te worden. Er zijn twee halfverdiepte liggingen voorzien, bij de Professor Kamerlingh Onnesweg (PKO-weg) en de Europalaan. Bij de PKO-weg zal de betonnen bak tot in het grondwater reiken. Dit is de enige locatie waar mogelijk een effect op grondwater en kwel zou kunnen zijn. In deze fase is nog niet bekend hoe de uitvoering ter hand wordt genomen. De aannemer zal via het DBM contract moeten aantonen dat er geen negatieve hydrologische effecten van de werkzaamheden op natuurwaarden van dit Natura 2000-gebied zijn. In de gebruikssituatie zijn er nauwelijks tot geen gevolgen voor de grondwaterstroom.

6.3.2

HABITATTYPEN: STIKSTOFDEPOSITIE

Bijlage 3 geeft de figuren van de veranderende stikstofdeposities in het Natura 2000-gebied. De volgende veranderingen zijn voorzien:

INITIATIEF VS. 2004

- De stikstofdepositie van het gebruik van de in 2016 aangepaste N261 zorgt in 2025 voor een toename in vergelijking met de situatie in 2004. Direct langs de weg is de toename meer dan 20 mol N/ha/ja. Verder van de weg nemen de deposities snel af en ten westen van de weg Hogeveert (Sprang-Capelle) is een toename van rond de 2 mol N/ha/ja voorzien.

AUTONOME ONTWIKKELING VS. 2004

- De stikstoftoename van de autonome ontwikkeling (in 2025) vergeleken met de situatie in 2004 is vrijwel gelijk aan de toename als gevolg van de ombouw van de N261. De toename ligt direct langs de weg rond de 20 mol N/ha/ja. De toename van de depositie ligt verder van de weg rond de 2 mol N/ha/ja.

INITIATIEF VS. AUTONOME ONTWIKKELING

- Het verschil tussen de autonome situatie en de aanpassing van de N261 (beide in 2025) is klein. Rond de weg is zelfs een afname voorzien van ongeveer 0,5 mol N/ha/ja. Verder westelijk van de weg leidt herinrichting van de weg tot een kleine stijging van ongeveer 0,1 mol N/ha/ja.

Aanpassing van de N261 leidt voor de habitattypen in het Natura 2000-gebied Langstraat tot een stijging van de stikstofdepositie in vergelijking met de peildatum in 2004.

Als wij deze stijging vergelijken met de autonome ontwikkeling, betreft het echter een klein verschil. De stijging leidt mogelijk tot negatieve gevolgen voor stikstofgevoelige habitattypen.

Locatie van gevoelige habitattypen binnen Langstraat

Afbeelding 6.5 laat de ligging van gevoelige habitattypen zien in de Langstraat (informatie afkomstig van habitattypenkaart van de provincie Noord-Brabant, zie bijlage 5).

In de groene cirkel liggen kranswierwateren [H3140], glanshaverhooilanden [H6510], blauwgraslanden [H6410] en kalkmoerassen [H7230]. Op overige habitattypen is geen toename van stikstofdepositie als gevolg van de ombouw van de N261 voorzien, vanwege de grote afstand tot de weg.

Afbeelding 6.5

Ligging van gevoelige habitattypen (groene cirkel) in het Natura 2000-gebied Langstraat in de buurt van de N261 (blauwe lijn). Begrenzing N2000 afkomstig van website van het ministerie van EL&I.

**6.3.3****HABITATRICHTLIJNSOORTEN*****Kleine modderkruiper***

De ombouw van de N261 heeft geen direct effect op het leefgebied van de kleine modderkruiper. Er verdwijnt geen leefgebied van deze soort. Mogelijk is er indirect een effect te verwachten op het leefgebied van deze soort als gevolg van veranderingen in de stikstofdepositie. In het gebied nabij de N261 waar de kleine modderkruiper is aangetroffen (bijlage 5) is er in 2025 sprake van een afname van de stikstofdepositie wanneer men de autonome situatie vergelijkt met het initiatief (bijlage 3). Het is hierdoor niet waarschijnlijk dat de kwaliteit van het leefgebied afneemt.

Grote modderkruiper

Tijdelijke of permanente effecten op de grote modderkruipers is uitgesloten, omdat deze soort niet voorkomt direct langs de N261 en omdat er ook geen geschikt habitat aanwezig is nabij de aansluiting met de A59.

6.4**EFFECTEN OP NATURA 2000-GEBIED LOONSE EN DRUNENSE DUINEN & LEEMKUILEN****6.4.1****HABITATTYPEN: RUIMTEBESLAG EN VERSTORING**

Bij het Natura 2000-gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen vindt ruimtebeslag plaats binnen de begrenzing van het gebied. De aanleg van deze op- en afrit aan de oostkant van de N261 betekent een ruimtebeslag van 2,24 hectare, zie Afbeelding 5.4. Op de locatie waar ruimtebeslag of verstoring door licht en geluid plaatsvindt, zijn geen kwalificerende habitattypen aanwezig.

Op de locatie waar het ecoduct gerealiseerd wordt bevindt zich een kleine oppervlakte (0,22 ha) van het habitatype Oude eikenbossen (H9190). Het ontwerp van het ecoduct, in het bijzonder van de helling aan de oostzijde is aangepast om ruimtebeslag en verstoring van dit habitatype te voorkomen. Het ontwerp van het ecoduct is weergegeven in Afbeelding 6.6. Van tijdelijke of permanente effecten op kwalificerende habitattypen door ombouw van de N261 of aanleg van het ecoduct is geen sprake.

Afbeelding 6.6

Het ontwerp van het ecoduct over de N261.

Met donkergroen is de locatie van het habitattype Oude eikenbossen aangegeven.

**6.4.2****HABITATTYPEN: STIKSTOFDEPOSITIE**

Stikstofdepositie kan leiden tot achteruitgang van habitattypen, zie § 6.2. Voor de Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen zijn dezelfde vergelijkingen uitgewerkt als voor de Langstraat. Bijlage 4 geeft de figuren van de veranderende stikstofdeposities.

Kort zijn de volgende veranderingen voorzien:

INITIATIEF VS. 2004

- De stikstofdepositie van het gebruik van de aangepaste N261 (in 2025) zorgt voor een toename in vergelijking met de situatie in 2004. Langs de weg is de toename meer dan 80 mol N/ha/ja. Ter hoogte van Kaatsheuvel ligt de toename langs de weg zelfs tussen de 120 – 270 mol N/mol/ja. Verder van de weg nemen de deposities snel af. Op een afstand van ongeveer 2,5 km naar het oosten ligt de toename van depositie tussen de 0,1 en 3 mol N/ha/ja.

**AUTONOME
ONTWIKKELING VS. 2004**

- De stikstoftoename van de autonome ontwikkeling (in 2025) vergeleken met de situatie in 2004 is vrijwel gelijk aan de toename als gevolg van de ombouw van de N261. Een groot verschil zit wel in de toename ten oosten van Kaatsheuvel die bij de autonome ontwikkeling lager is. De hogere toename bij de aangepaste N261 (2025) wordt veroorzaakt door de realisatie van een nieuwe oprit. De toename bij de autonome ontwikkeling ligt direct langs de weg rond de 80 mol N/ha/ja. Ook hier is de toename van de depositie 2,5 km ten oosten van de weg tussen de 0,1 en 3 mol N/ha/ja.

**INITIATIEF VS. AUTONOME
ONTWIKKELING**

- Het verschil tussen de autonome situatie en het initiatief is plaatselijk relatief groot (beide in 2025). Dat komt omdat in de autonome ontwikkeling geen nieuwe op- en afritten voorzien zijn ter hoogte van Kaatsheuvel. Er zijn twee grote verschillen zichtbaar tussen de situatie bij ombouw van de N261 en de autonome ontwikkeling:

- Ombouw van de N261 bij Kaatsheuvel leidt tot een toename van stikstof tussen de 40 – 180 mol N/ha/ja vergeleken met de autonome ontwikkeling.
- Ombouw van de N261 leidt tot een afname van de stikstofdepositie ter hoogte van Loon op Zand vergeleken met de autonome ontwikkeling. Deze afname ligt rond de 15 mol N/ha/ja.

Dit betekent het initiatief in vergelijking met de autonome ontwikkeling een positief effect heeft op de stikstofdepositie in het zuidwestelijke deel van de Loonse en Drunense Duinen en een groter negatief effect op het noordwestelijke deel. Op een afstand van ongeveer 2,5 km ten oosten van de weg ligt het verschil rond de 0,1 mol N/ha/ja.

Aanpassing van de N261 leidt voor de habitattypen in het Natura 2000-gebied Loonse en Drunense Duinen tot een stijging van de stikstofdepositie in vergelijking met de peildatum in 2004. Als wij de aanpassing van de N261 vergelijken met de autonome ontwikkeling, zien wij dat de aanpassing van de N261 rond Kaatsheuvel leidt tot een toename van de stikstofdepositie en rond Loon op Zand tot een daling. De stijging als gevolg van de nieuwe op- en afritten heeft mogelijk negatieve gevolgen voor stikstof gevoelige habitattypen.

Locatie gevoelige habitattypen Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen

Afbeelding 6.7 laat de ligging van gevoelige habitattypen zien in de Loonse en Drunense Duinen (informatie afkomstig van habitattypenkaart van de provincie Noord-Brabant, zie bijlage 5). In de groene cirkels liggen gevoelige habitattypen. Ten noorden van Loon op Zand gaat het om oude eikenbossen [H9190]. Andere gevoelige habitattypen waarop een toename van stikstof te verwachten is, zijn zandverstuivingen met stuikheide [H2310], zandverstuivingen [H2330] en vochtige heide [H4010].

Op overige habitattypen is geen toename van stikstofdepositie als gevolg van de ombouw van de N261 voorzien, vanwege de grote afstand tot de weg.

Afbeelding 6.7

Ligging van gevoelige habitattypen (groene cirkels) in het Natura 2000-gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen in de buurt van de N261 (blauwe lijn). Kaart afkomstig van website van het ministerie van EL&I.



6.4.3

HABITATRICHTLIJNSOORTEN

Effecten op habitatrichtlijnsoorten voor het Natura 2000-gebied Loonse en Drunense duinen & Leemkuilen zijn uitgesloten, omdat deze niet voorkomen in het projectgebied of de directe omgeving (zie bijlage 5).

Onderstaande effectbeschrijving betreft alleen kwalificerende habitattypen.

HOOFDSTUK 7

7 Detaillering effectbeschrijving

Hoofdstuk 6 beschreef hoe de stikstofdepositie verandert door ingebruikname van de aangepaste N261. Significantie van effecten moet in het licht van de specifieke bijzonderheden en milieukenmerken van het beschermde gebied waarop een plan of project effecten heeft, worden beoordeeld. Hierbij gaat het om de vraag of de kritische depositiewaarden worden overschreden en instandhoudingsdoelstellingen vanwege de activiteit in het geding komen. Deze bijzonderheden en milieukenmerken kunnen maken dat ondanks een afname van de te behouden kwaliteit, er geen sprake is van (mogelijke) significante gevolgen (Steunpunt Natura 2000, 2009). Deze zaken zijn uitgewerkt in hoofdstuk 7.

7.1

STAAT VAN INSTANDHOUDING

Tabel 7.3 en Tabel 7.4 laten zien dat van zowel de Langstraat als de Loonse en Drunense Duinen de huidige staat van instandhouding voor alle habitattypen slecht is. Voor veel habitattypen blijkt de relatieve bijdrage van de gebieden aan het totale voorkomen van de habitattypen in Nederland hoog te zijn. Uitzonderingen zijn de zwak gebufferde vennen [H3130] en galigaanmoerassen [H7210] in de Langstraat en vochtige heide [H4010] en blauwgraslanden [H6410] in de Loonse en Drunense Duinen.

Tabel 7.3

Huidige staat van instandhouding van voor stikstof gevoelige habitattypen in Langstraat (Ministerie van LNV, 2006b). De rood gemerkte habitattypen zijn 'zeer gevoelig' en de oranje 'gevoelig' voor stikstofdepositie.

Code	Habitatype	Kritische depositie (mol N / ha / ja)	Staat van instandhouding	Relatieve bijdrage
H3130	Zwak gebufferde vennen	410	-	-
H3140	Kranswierwateren	410	--	++
H3150	Meren met krabbenscheer	2100	-	+
H6410	Blauwgraslanden	1100	--	+
H6510 B	Glanshaver- en Vossenstaarthooilanden, type vossenstaarthooilanden	1540	--	+
H7140 A	Overgangs- en trilvenen, type trilvenen	1200	--	+
H7140 B	Overgangs- en trilvenen, type veenmosrietlanden	700	-	+
H7210*	Galigaanmoerassen	1100	-	-
H7230	Kalkmoerassen	1100	--	+

Tabel 7.4

Huidige staat van instandhouding van voor stikstof gevoelige habitattypen in Loonse en Drunense Duinen (Ministerie van LNV, 2006c). De rood gemerkte habitattypen zijn zeer gevoelig en de oranje gevoelig voor stikstofdepositie.

Code	Habitatype	Kritische depositie (mol N / ha / ja)	Staat van instandhouding	Relatieve bijdrage
H2310	Zandverstuivingen met struikheide	1100	--	+
H2330	Zandverstuivingen	740	--	+
H3130	Zwak gebufferde vennen	410	-	+
H4010 A	Vochtige heiden, type hogere zandgronden	1300	-	-
H6410	Blauwgraslanden	1100	--	-
H9190	Oude eikenbossen	1100	-	+
H91E0 C*	Vochtige alluviale bossen, type beekbegeleidende bossen	1860	-	+

7.2

GEVOELIGHEID HABITATTYPEN

7.2.1

KRITISCHE DEPOSITIEWAARDEN

Tabel 7.5 geeft de gevoeligheid voor stikstofdepositie van de kwalificerende habitats van Langstraat en Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen. De tabel laat ook de kritische depositiewaarden van de habitattypen zijn. Uit de tabel blijkt dat alle habitattypen waarvoor beide Natura 2000-gebieden zijn aangewezen, gevoelig of zeer gevoelig zijn voor stikstofdepositie.

Tabel 7.5

Gevoeligheid van verschillende habitattypen voor stikstofdepositie. De verkorte namen van de habitattypen zijn gebruikt. Gevoeligheidsklassen uit Van Dobben & Van Hinsberg, 2008:
zg = zeer gevoelig,
g = gevoelig,
m / ng = minder / niet gevoelig.

Code	Habitatype	Langstraat	L & D Duinen	Gevoeligheids-klasse	Kritische depositie (mol N / ha / ja)
H2310	Zandverstuivingen met struikheide		x	zg	1100
H2330	Zandverstuivingen		x	zg	740
H3130	Zwak gebufferde vennen	x	x	zg	410
H3140	Kranswierwateren	x		zg	410
H3150	Meren met krabbenscheer	x		g	2100
H4010 A	Vochtige heiden, type hogere zandgronden		x	zg	1300
H6410	Blauwgraslanden	x	x	zg	1100
H6510 B	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden type vossenstaarthooilanden	x		g	1540
H7140 A	Overgangs- en trilvenen, type trilvenen	x		zg	1200
H7140 B	Overgangs- en trilvenen, type veenmosrietlanden	x		zg	700
H7210*	Galigaanmoerassen	x		zg	1100
H7230	Kalkmoerassen	x		zg	1100
H9190	Oude eikenbossen		x	zg	1100
H91E0 C*	Vochtige alluviale bossen, type beekbegeleidende bossen		x	g	1860

7.3 EFFECTEN STIKSTOFDEPOSITIE

7.3.1 ACHTERGRONDDEPOSITIE

De atmosferische emissie en depositie van stikstofverbindingen uit een grote verscheidenheid aan bronnen is vanaf het begin van de vorige eeuw aanzienlijk toegenomen, met name na 1950, waarbij een historisch maximum werd bereikt in 1987/88. Als gevolg van succesvol generiek en specifiek beleid op landelijk niveau is de totale stikstofemissie/depositie in 2004/2005 teruggebracht tot op het niveau uit ongeveer 1970.

De afname van stikstofdeposities in de landbouw in Nederland zijn het gevolg van generiek beleid (onder andere AMvB Huisvesting) en gebiedsgericht beleid (onder andere Regeling Beëindiging Veehouderij) ten aanzien van het toedienen van dierlijke mest (emissie-arme aanwendingstechnieken) en eisen ten aanzien van emissie-arme stallen, terwijl het aantal dieren min of meer gelijk blijft.

Daarnaast is in Nederland de uitstoot door verkeer de afgelopen jaren door generieke voertuigbronmaatregelen sterk gedaald en deze trend zal zich de komende jaren naar verwachting doorzetten. De exacte afname door reeds vastgestelde bronmaatregelen voor voertuigen is afhankelijk van de samenstelling van het verkeer en het verkeersbeeld. Een conservatieve inschatting is een reductie van ongeveer 30% in 2020². Op plaatsen waar relatief meer vrachtverkeer rijdt zal deze daling sterker zijn. Deze afname overtreft de verwachte gemiddelde verkeersgroei (van +/- 2% per jaar).

Tabel 7.6 geeft de ontwikkeling van depositieniveaus met betrekking tot de betrokken Natura 2000-gebieden. De weergegeven getallen zijn afkomstig van het Planbureau voor de Leefomgeving en geproduceerd door het RIVM. De getallen suggereren een nauwkeurigheid die slechts schijn is. De waarden zijn gebaseerd op de best beschikbare informatie, zoals door het RIVM gebruikt bij evaluaties en verkenningen. De nauwkeurigheid van de informatie wordt door een aantal factoren beïnvloed. Naast de nauwkeurigheid van het gebruikte model zijn nog enkele andere bronnen van onzekerheid te noemen. Het detailniveau van de gebruikte informatie over emissiebronnen in binnen- en buitenland kent om praktische redenen zijn beperkingen. Hetzelfde geldt voor meteorologische en omgevingsfactoren die van invloed zijn op de verspreiding van stikstof. Binnen een gridcel is bovendien de werkelijke concentratie niet overal gelijk. Een onzekerheidsmarge rond de weergegeven waarden is het gevolg. De onzekerheidsmarge voor de achtergronddepositie kan hierdoor oplopen tot 70%.

Tabel 7.6

Gemiddelde deposities voor het jaar 2010, 2015 en 2020 in mol N / ha / jaar.

Bron: Planbureau voor de Leefomgeving, februari 2011

Natura 2000-gebied	2010	2015	2020
Langstraat	1530	1450	1330
Loonse en Drunense Duinen	1910	1800	1680

De ammoniakdepositie is in de periode 1950-1980 verdrievoudigd door de sterke groei van de landbouwsector. De stikstofdepositie in Nederland is de laatste vijftien jaar sterk gedaald (na 1993 zijn de ammoniakconcentraties door emissiebeperkende maatregelen met 25% gedaald) en neemt naar verwachting in de toekomst verder af.

² Bij 85.000 lichte voertuigen, 5000 middelzware voertuigen en 10.000 zware voertuigen, bij een doorstroomsnelheid van 100km/u voor lichte voertuigen en 90km/u voor overige verkeer.) (Brief van Kabinet aan Kamer, juli 2009. Natura 2000 en Gezondheid in planstudies. VENW/DGMO-2009/2579).

Nederland heeft als doel om voor het jaar 2010 de stikstofdepositie te halveren ten opzichte van die van 1988-1990. Hoewel het onwaarschijnlijk is dat dit doel gehaald wordt, neemt de stikstofdepositie wel af (De Haan, et al., 2008). De kansen voor een succesvol herstel van stikstofgevoelige vegetaties in Nederland neemt de komende decennia toe.

Zolang de stikstofdepositie zich echter nog bevindt boven de zogenaamde kritische depositiewaarde heeft zij in principe een negatieve invloed op de ontwikkelmogelijkheden van stikstof gevoelige habitattypen binnen de beiden Natura 2000-gebieden.

Voor herstel mogelijkheden van habitattypen moet bedacht worden dat de afname van stikstofdepositie nooit de enige factor is. De herstel mogelijkheden zijn altijd afhankelijk van een samenstel van factoren (hydrologie, beschikbaarheid van andere nutriënten, beheer, recreatiedruk, maatschappelijke acceptatie van herstelmaatregelen, etc.), waarbij de daling van de stikstofdepositie vooral van belang is op middellange en lange termijn.

Agrarisch ruimtebeslag en mogelijkheden tot saldering stikstofdepositie

Het generieke beleid tot het terugdringen van de stikstofemissie richt zich voornamelijk op uitlaatgassen van verkeer, verbrandingsemissies van installaties en de uitstoot van dierlijke mest uit stallen (het landelijke PAS). De emissie uit stallen behelst echter maar de helft van de totale emissie uit dierlijke mest. De cumulatieve emissie van mestaanwending, beweiding en het gebruik van kunstmest is vrijwel even groot als de emissie vanuit stallen. Vooral het effect van mest uitrijden is groot (Van de Aa, 2010). Hoewel deze emissie de afgelopen 25 jaar met twee derde is teruggebracht, is hier nog altijd een hoop milieuwinst te behalen. Momenteel verdwijnt bij het bemesten van het land 10% van de totale hoeveelheid stikstof in de opgebrachte mest als ammoniak naar de lucht (bron: Planbureau voor de Leefomgeving, 2009). De stikstofgebruiksnormen voor grasland bedragen 250 kg per hectare. Deze normen geven aan hoeveel stikstof er jaarlijks maximaal aan het gewas mag worden gegeven. Een simpele rekensom leert vervolgens dat van elke hectare bemest grasland jaarlijks 10% van 250 kg, dus 25 kg stikstof als ammoniak naar de lucht verdwijnt. Naast een Natura 2000-gebied kan elke hectare agrarisch grasland derhalve beschouwd worden als een puntbron van 25 kg stikstof per hectare per jaar. Een hectare normaal agrarisch grasland staat qua stikstofemissie dus gelijk aan 316.456 autokilometers per jaar, oftewel 867 mvt/etmaal (Van de Aa, 2010).

De ombouw van de N261 zorgt door aanpassing en aanleg van nieuwe aansluitingen voor een ruimtebeslag van ruim 14 ha. Hiervan is een groot deel bos, maar zeker 4 hectare is intensief agrarisch grasland en (maïs-)akker (ARCADIS, 2011c). Dit ruimtebeslag wordt gecompenseerd als natuur. Er komt dus geen nieuw agrarisch land voor terug. Voor de compensatie is 26 ha agrarisch gebied aangekocht, wat in feite ook als ruimtebeslag kwalificeert. Volgens de hierboven beschreven methode betekent dit ruimtebeslag een afname van $30 \times 25 = 750$ kg stikstofemissie per jaar naar de omgeving. Dit ruimtebeslag vindt plaats rondom de Loonse en Drunense duinen. Ervan uitgaande dat slechts een kwart van de geëmitteerde stikstof (187 kg/jr) op dit naastgelegen Natura 2000-gebied terecht komt, zal het niet meer bemesten van vier hectare landbouwgrond een afname betekenen van 13352 mol stikstof per jaar in dit natuurgebied. Het is niet exact bepaald of het ruimtebeslag inderdaad een depositie-afname van deze grootte binnen de Loonse en Drunense Duinen tot gevolg heeft. Wel biedt deze methode van Van der Aa (2010) de mogelijkheid om bij een toename van de stikstofdepositie op kwetsbare habitattypen binnen één Natura 2000-gebied saldering toe te passen. Hiervoor is een kwantificering van de depositie-afname middels modellering noodzakelijk.

Voor deze toetsing is geen kwantificering uitgevoerd en wordt dit positieve effect van ruimtebeslag op agrarisch gebied slecht op kwalitatieve wijze toegepast.

7.3.2

STIKSTOFDEPOSITIE LANGSTRAAT

Voor de habitattypen die binnen de invloedszone van de N261 staan (zie § 6.3.2) geeft Tabel 7.7 een overzicht van: de kritische depositiewaarde, achtergronddepositie in 2020, de toename van stikstofdepositie bij autonome ontwikkeling en door ingebruikname van de aangepaste N261 en de overschrijding van de kritische depositiewaarde. Voor het jaar 2025 zijn geen gegevens beschikbaar, wel voor het jaar 2020. Naar verwachting ligt de depositie in 2025 lager dan in 2020. Het generieke beleid richt zich namelijk op een afname van stikstofdepositie in de toekomst.

De toename van stikstofdepositie in 2025, bij een autonome ontwikkeling en na ombouw van de N261 is berekend met het softwareprogramma Stacks D+ en weergegeven in bijlage 3. De hiervoor weergegeven waarde in onderstaande tabel is de hoogst berekende toename in of in de directe nabijheid van het habitatype.

Tabel 7.7

Tabel waaruit de (mogelijke) overschrijding van kritische depositiewaarden voor gevoelige habitattypen blijkt voor de Langstraat. De tabel geeft de bijdrage van de aanpassing van de N261.

Code	Habitatype	Kritische depositiewaarde (mol N/ha/ja)	Achtergronddepositie 2020 (mol N/ha/ja)	Toename autonome ontwikkeling 2025 (mol N/ha/ja) ¹	Toename ombouw N261 (mol N/ha/ja) ¹	Verschil AO en ombouw N261 (mol N/ha/ja) ¹	Overschrijding kritische depositiewaarde na ombouw N261 (mol N/ha/ja)	Relatieve bijdrage initiatief (%)
H3140	Kranswierwateren	410	1330	4,6	4,6	0	924,6	0,35
H6510 B	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden, type vossenstaarthooilanden	1540	1330	14,9	15,7	0,8	- 194,3	1,18
H6410	Blauwgraslanden	1100	1330	4,6	4,6	0	234,6	0,35
H7230	Kalkmoerassen	1100	1330	14,9	15,7	0,8	245,7	1,18

¹ Toename in relatie tot peildatum 2004

Na aanpassing van de N261 overschrijdt de stikstofdepositie de kritische depositiewaarde van verschillende gevoelige habitattypen in het Natura 2000-gebied Langstraat. Het is echter voorzien dat de achtergronddeposities de kritische depositiewaarden in de toekomst al overschrijden, zonder aanpassingen aan de N261. De relatieve bijdrage van ingebruikname van de nieuwe N261 zijn relatief klein, voor veel habitattypen zelfs minder dan 0,5 %. Wanneer de aanpassingen van de N261 worden vergeleken met de autonome ontwikkeling van de weg, blijkt er voor de habitattypen kranswierwateren en blauwgraslanden geen sprake te zijn van een toename van de stikstofdepositie. Voor glanshaver- en vossenstaarthooilanden en kalkmoerassen is een verschil berekend van 0,8 mol N/ha/ja. Bij het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden treed bij deze toename geen overschrijding van de kritische depositiewaarde op. Van een negatief effect op dit habitatype is daardoor geen sprake.

7.3.3

STIKSTOFDEPOSITIE LOONSE EN DRUNENSE DUINEN & LEEMKUILEN

Tabel 7.8 geeft een overzicht van: de kritische depositiewaarde, achtergronddepositie in 2020, de toename van stikstofdepositie bij autonome ontwikkeling en door ingebruikname van de aangepaste N261 en de overschrijding van de kritische depositiewaarde. Voor het jaar 2025 zijn geen gegevens beschikbaar, wel voor het jaar 2020. Naar verwachting ligt de depositie in 2025 lager dan in 2020. Het generieke beleid richt zich namelijk op een afname van stikstofdepositie in de toekomst.

De toename van stikstofdepositie in 2025, bij een autonome ontwikkeling en na ombouw van de N261 is berekend met het softwareprogramma Stacks D+ en weergegeven in bijlage 4. De hiervoor weergegeven waarde in onderstaande tabel is de hoogst berekende toename in of in de directe nabijheid van het habitatype. In de tabel is, vanwege het grote verschil in deposities, een onderscheid gemaakt tussen de oude eikenbossen [H9190] die ten oosten van Kaatsheuvel (noord) en ten noorden van Loon op Zand (zuid) liggen.

Tabel 7.8

Tabel waaruit de (mogelijke) overschrijding van kritische depositiewaarden voor gevoelige habitattypen blijkt voor de Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen. De tabel geeft de bijdrage van de aanpassing van de N261.

Code	Habitatype	Kritische depositiewaarde (mol N/ha/ja)	Achtergronddepositie 2020 (mol N/ha/ja)	Toename autonome ontwikkeling 2025 (mol N/ha/ja) ¹	Toename ombouw N261 (mol N/ha/ja) ¹	Verskil AO en ombouw N261 (mol N/ha/ja) ¹	Overschrijding kritische depositiewaarde na ombouw N261 (mol N/ha/ja)	Relatieve bijdrage initiatief (%)
H2310	Zandverstuivingen met struikheide	1100	1680	2,1	2,4	0,3	582,4	0,14
H2330	Zandverstuivingen	740	1680	2,1	2,4	0,3	942,4	0,14
H4010A	Vochtige heiden, type hogere zandgronden	1300	1680	1,3	1,3	0	381,3	0,08
H9190	Oude eikenbossen(noord)	1100	1680	10	19	9	599,0	1,13
H9190	Oude eikenbossen(zuid)	1100	1680	82,6	68,3	-14,3	648,3	4,07

¹ Toename in relatie tot peildatum 2004

Na aanpassing van de N261 overschrijdt de stikstofdepositie de kritische depositiewaarde van gevoelige habitattypen in het Natura 2000-gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen. Het is echter voorzien dat de achtergronddeposities de kritische depositiewaarden bij de autonome ontwikkeling al overschrijden, zonder aanpassingen aan de N261. De relatieve bijdrage van ingebruikname van de omgebouwde N261 zijn relatief klein, voor veel habitattypen zelfs minder dan 0,5 %. Wanneer de aanpassingen van de N261 worden vergeleken met de autonome ontwikkeling van de weg, blijkt er voor het habitatype vochtige heiden geen sprake te zijn van een toename van de stikstofdepositie. Voor zandverstuivingen en zandverstuivingen met struikheide is een verschil berekend van 0,3 mol N/ha/ja.

Voor het habitatype oude eikenbossen leiden aanpassingen aan de N261 zelfs tot een afname van stikstofdepositie (van circa -14,3 mol N/ha/ja) in het zuidelijke deel van het Natura 2000-gebied, terwijl er een stijging in het noordelijke deel (van ca. 9 mol N/ha/ja) optreedt. Middels saldering kan bepaald worden of er binnen de Loonse en Drunense Duinen sprake is van een toe- of afname van de stikstofdepositie voor dit habitatype.

7.4

BEPERKENDE ACTIVITEITEN OF FACTOREN BIJ ONTWIKKELING HABITATTYPEN

7.4.1

KNELPUNTEN LANGSTRAAT

Voor 113 Natura 2000-gebieden zijn door Kiwa Water Research, in opdracht van het Ministerie van EL&I, in beeld gebracht wat de kansen en knelpunten zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor (zoete tot brakke) waterafhankelijke habitattypen. Knelpunten die worden veroorzaakt door atmosferische depositie van stikstof en verzurende stoffen zijn in de analyse niet meegenomen. Desondanks blijkt uit de kansen- en knelpuntenanalyse voor de Langstraat dat er meerdere knelpunten bestaan, die bijdragen aan de ongunstige staat van instandhouding voor de meeste habitattypen. Vooral de verdroging is voor de Langstraat een groot knelpunt (Kiwa Water Research & EGG, 2007). In het concept-beheerplan voor het Natura 2000-gebied De Langstraat (Provincie Noord-Brabant, 2009a) is voor de instandhoudingsdoelstellingen ook een analyse gemaakt van de belangrijkste knelpunten en kansen. Hierbij zijn knelpunten die worden veroorzaakt door atmosferische depositie van stikstof en verzurende stoffen wel meegenomen.

Kansen en knelpunten voor Kalkmoerassen (H7230)

De ombouw van de N261 zorgt in vergelijking met de autonome ontwikkeling van de N261 voor een toename van de stikstofdepositie van 0,8 mol/ha/ja op de habitattypen glanshaver- en vossenstaartheooilanden en kalkmoerassen. Voor het habitatype glanshaver- en vossenstaartheooilanden kunnen significant negatieve effecten worden uitgesloten, omdat de kritische depositiewaarde niet wordt overschreden. Op het habitattypen kalkmoerassen zijn significant negatieve effecten wel mogelijk.

Uit het concept-beheerplan blijkt dat verzuring voor dit habitatype een belangrijk knelpunt is en de laatste jaren optreedt in percelen met kalkmoerassen binnen de invloedsfeer van de N261. De belangrijkste oorzaken daarvan zijn de veranderingen in het grondwatersysteem waardoor minder basenrijk grondwater de wortelzone bereikt en de atmosferische depositie van verzurende stoffen. De depositie van verzurende stoffen is sinds halverwege de jaren 80 sterk afgenomen, maar de aanvoer van basenrijk grondwater is niet hersteld. Voor de bestaande habitattypen is verzuring vooral relevant op plaatsen waar regenwater stagneert, ofwel omdat dit niet oppervlakkig af kan stromen, ofwel omdat de grondwaterstanden aan de lage kant zijn (Provincie Noord-Brabant, 2009a).

In het concept-beheerplan wordt uit bovenstaande geconcludeerd dat: verzuring als gevolg van het bestaand gebruik voor de instandhoudingsdoelen van met name blauwgrasland in De Langstraat relevant is, en in mindere mate ook voor kalkmoerassen (Provincie Noord-Brabant, 2009a).

In het concept-beheerplan zijn vervolgens de volgende kansen en knelpunten voor het habitatype kalkmoerassen geformuleerd:

De laatste jaren is in dit habitatype sprake van enige verdroging en verzuring. Uitbreiding en kwaliteitsverbetering is mogelijk door inrichtingsmaatregelen zoals het afgraven van voedselrijke bovengrond (waarbij de oorspronkelijke kleilaag gehandhaafd blijft), verder herstel van het hydrologisch systeem, zodat de kwelinvloed wordt vergroot en een zorgvuldig hooilandbeheer. De ervaringen van de afgelopen jaren zijn goed, door verdere inrichtingsmaatregelen ontstaan goede perspectieven voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering (Provincie Noord-Brabant, 2009a).

Verzuring is een belangrijk knelpunt voor de ontwikkeling van kalkmoerassen, maar uit de oplossingen kan geconcludeerd worden dat stikstofdepositie niet de meest versturende factor voor de ontwikkeling van kalkmoerassen in het gebied is. De depositie van verzurende stoffen is immers sinds de jaren 80 sterk afgenomen. Dit wordt bevestigd door het feit dat herstellende (waterhuishoudkundige) maatregelen en aangepast beheer hebben geleid tot ontwikkelingen richting habitattypen, ondanks de huidige hoge depositiewaarden (Kiwa Water Research & EGG, 2007).

7.4.2

KNELPUNTEN LOONSE EN DRUNENSE DUINEN EN LEEMKUILEN

Voor 113 Natura 2000-gebieden zijn door Kiwa Water Research, in opdracht van het Ministerie van EL&I, in beeld gebracht wat de kansen en knelpunten zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor (zoete tot brakke) waterafhankelijke habitattypen. Knelpunten die worden veroorzaakt door atmosferische depositie van stikstof en verzurende stoffen zijn in de analyse niet meegenomen. Desondanks blijkt uit de kansen- en knelpuntenanalyse dat voor de Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen meerdere knelpunten bestaan, die bijdragen aan de ongunstige staat van instandhouding voor de meeste habitattypen. Evenals bij de Langstraat blijkt ook voor de Loonse en Drunense Duinen vooral de verdroging het grootste knelpunt (Kiwa Water Research & EGG, 2007). In het concept-beheerplan voor het Natura 2000-gebied Loonse en Drunense Duinen, De Brand & Leemkuilen (Provincie Noord-Brabant, 2009b) is voor de instandhoudingsdoelstellingen ook een analyse gemaakt van de belangrijkste knelpunten en kansen. Hierbij zijn knelpunten die worden veroorzaakt door atmosferische depositie van stikstof en verzurende stoffen wel meegenomen.

Kansen en knelpunten voor Zandverstuivingen (H2330) en Stuifzandheide met struikheide (H2310)

Emissie van verzurende en vermestende stoffen in combinatie met verdroging en een gebrek aan natuurlijke dynamiek vormen het grootste knelpunt voor de instandhoudingsdoelstellingen in de Loonse en Drunense Duinen, De Brand & Leemkuilen. De habitattypen Stuifzandheide met struikheide (H2310) en Zandverstuivingen (H2330) zijn, bij aanwezigheid van voldoende natuurlijke dynamiek, minder afhankelijk van schrale bodems, maar juist deze dynamiek ontbreekt (Provincie Noord-Brabant, 2009b). De berekende toename van 0,3 mol N/ha/ja bij ombouw van de N261, ten opzichte van de autonome ontwikkeling kan vanwege een gebrek aan dynamiek mogelijk een negatief effect hebben op deze habitattypen. Om een halt toe te roepen aan de verbossing van dit unieke stuifzandgebied en om de dynamiek te herstellen is Natuurmonumenten in 2009 echter gestart met een project om het oppervlakte stuifzand te vergroten. Het doel van het project is om het stuifzand met ongeveer 110 ha uit te breiden. Om stapsgewijs naar dit gewenste eindresultaat toe te werken bestaat het plan van aanpak uit drie fases van elk twee jaar. Het vergroten van het stuifzandoppervlak en hiermee terugbrengen van de dynamiek heeft een positief effect op de instandhoudingsdoelstellingen van de habitattypen Stuifzandheide met struikheide en Zandverstuivingen. Het maakt deze habitattypen minder afhankelijk van schrale bodems en daarmee minder kwetsbaar voor verzuring en vermesting. Een toename van 0,3 mol N/ha/ja in 2025 wordt daardoor volledig opgevangen door het feit dat het oppervlak van beide habitattypen en de dynamiek is vergroot. Naast het vergroten van het oppervlak heeft de ombouw van de N261 ruimtebeslag op agrarisch gebied tot gevolg waardoor de stikstofdepositie in de Loonse en Drunense duinen zal afnemen. Ook hierdoor zal de toename van 0,3 mol N/ha/ja in 2025 geheel of gedeeltelijk worden opgevangen.

Een significant negatief effect op beide habitattypen treed om bovenstaande redenen niet op.

Kansen en knelpunten voor Oude eikenbossen (H9190)

Ten aanzien van het habitatype Oude eikenbossen geldt dat deze met name de kans moeten krijgen rustig ouder te worden, waarbij enige dynamiek de bodemvorming vertraagt (Provincie Noord-Brabant, 2009b). Daar waar dit habitatype binnen een afstand van circa 2 km van de weg voorkomt is de dynamiek laag en kan daardoor een toename van de stikstofdepositie een negatief effect hebben op de ontwikkeling. Uit de berekeningen blijkt dat de stikstofdepositie in 2025 bij ombouw van de N261 ten opzichte van de autonome ontwikkeling zowel een toename als afname laat zien. Ter hoogte van het aansluiting Europalaan, bij Kaatsheuvel neemt de stikstofdepositie op dit habitatype toe.

Bij Loon op Zand laat de modellering een afname van de stikstofdepositie zien.

Om het totale effect op Oude eikenbossen binnen de Loonse en Drunense Duinen zichtbaar te maken, is het in de Natuurbeschermingswet toegestaan om saldering toe te passen, zolang dit binnen hetzelfde habitatype en hetzelfde Natura 2000-gebied wordt gedaan.

Hieruit moet blijken of er sprake is van een algehele toe- of afname van de stikstofdepositie op het habitatype Oude eikenbossen.

Ook de afname van stikstofdepositie in de Loonse en Drunense duinen als gevolg van het ruimtebeslag door de ombouw van de N261 kan bij deze saldering worden meegenomen. Er zijn hiervan echter geen exacte waarden voorhanden, zodat dit alleen op een kwalitatieve wijze kan worden beschouwd.

HOOFDSTUK

8 Effectbeoordeling en cumulatatie

In hoofdstuk 6 en 7 worden de effecten beschreven naast de specifieke milieukeurmerken en bijzonderheden van de Natura 2000-gebieden. In hoofdstuk 8 worden deze effecten beoordeeld aan de hand van de instandhoudingsdoelstellingen.

8.1

UITGANGSPUNTEN EFFECTBEOORDELING

Voor de effectbeoordeling en onderzoek naar significante effecten gelden de volgende uitgangspunten:

- Aanpassing van de N261 leidt niet tot ruimtebeslag op habitattypen. Effecten van ruimtebeslag en directe verstoring door licht en geluid op habitattypen of habitatrictlijnsoorten zijn uitgesloten. Ingebruikname van de aangepaste N261 leidt wel tot een toename van stikstofdepositie. Een toename van stikstofdepositie leidt mogelijk tot effecten op gevoelige habitattypen. Dit onderzoeken wij verder in dit hoofdstuk.
- Stikstofdepositie levert een negatieve bijdrage aan betrokken ecosystemen. De atmosferische stikstofdepositie in nabijgelegen Natura 2000-gebieden is in de huidige situatie en in de nieuwe situatie groter dan de kritische depositiewaarden van de gevoelige habitats. Het gaat in de effectbeoordeling niet om het overschrijden van de kritische depositiewaarde, maar om de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. De concrete vraag bij de effectbeoordeling is of er een kans is op een significant negatief effect. Van significante gevolgen is sprake indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, het aantal van een soort dan wel kwaliteit van een habitat lager wordt, dan bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling (Steunpunt Natura 2000, 2009).
- Naast de stikstofdepositie bestaan voor beide gebieden knelpunten die het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen bemoeilijken. Hierbij gaat het voornamelijk om knelpunten in de hydrologische situatie.

8.2

EFFECTBEOORDELING HABITATTYPEN

Tabel 8.9 geeft een overzicht van de instandhoudingsdoelstellingen voor de beschermde habitattypen van de gebieden Langstraat en de Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen. Effecten door ruimtebeslag, veranderingen in de waterhuishouding of verstoring door licht, geluid, trilling, optische verstoring of andere vormen van mechanische verstoring, als gevolg van de aanpassing van de N261, zijn uitgesloten. De huidige en toekomstige oppervlaktes en kwaliteit van gevoelige habitattypen worden door deze zaken niet beïnvloed. In Tabel 8.9 zijn daarom alleen de habitattypen weergegeven, waarop negatieve effecten te verwachten zijn als gevolg van een toename van de stikstofdepositie (zie paragraaf 6.3 en 6.4).

Tabel 8.9

N-gevoelige habitattypen uit ontwerpbesluiten.

De doelstelling is in de tabel weergegeven.

= staat voor behoud van oppervlakte / kwaliteit.

+ staat voor uitbreiding oppervlakte / verbetering kwaliteit.

Code	Habitatype	Oppervlakte		Kwaliteit	
		Langstraat	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	Langstraat	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen
H2310	Zandverstuivingen met struikheide		+		+
H2330	Zandverstuivingen		+		+
H3140	Kranswierwateren	=		=	
H4010 A	Vochtige heiden, type hogere zandgronden		=		=
H6410	Blauwgraslanden	+	+	+	+
H6510 B	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden, type vossenstaarthooilanden	+		+	
H7230	Kalkmoerassen	+		+	
H9190	Oude eikenbossen		=		=

8.2.1

OPPERVLAKTE

Wanneer de kwaliteit als gevolg van stikstofdepositie afneemt, waardoor habitattypen niet meer aan de definitie van het type voldoen, is er sprake van oppervlakteverlies. Hoewel een verhoging van de stikstofdepositie geen gunstig effect heeft op habitattypen, moeten meer ernstige knelpunten in beschouwing worden genomen.

Langstraat

De grootste knelpunten voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor Langstraat (in het bijzonder de uitbreidingsdoelstelling voor kalkmoerassen) hebben betrekking op de huidige hydrologische situatie en het toekomstige beheer. De huidige hoge achtergrondconcentratie van stikstof speelt zeker ook een rol, maar deze is minder acuut bij het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen.

Loonse en Drunense Duinen

Door het project dat Natuurmonumenten is gestart om het oppervlakte stuifzandgebied met 110 ha te vergroten, neemt het oppervlakte van de habitattypen Stuifzandheide met struikheide en Zandverstuivingen toe. Hiermee wordt voldaan aan de uitbreidingsdoelstelling van beide habitattypen. Tevens wordt de dynamiek in het gebied hersteld waardoor ook de gevoeligheid van beide habitattypen voor stikstofdepositie afneemt.

De doelstelling voor behoud van oppervlakte van het habitatype Oude eikenbossen zal niet in gevaar komen door toename van de stikstofdepositie. De oppervlakte staat niet onder druk, maar lokaal gaat de kwaliteit achteruit door erosie als gevolg van betreding door wandelaars en gebruik door mountainbikers (Provincie Noord-Brabant, 2009b).

Op basis van de beperkte toename van de stikstofdepositie van de N261 afzonderlijk, kan niet gesteld worden dat de instandhoudingsdoelstellingen voor oppervlakte van habitattypen in De Langstraat en Loonse en Drunense Duinen niet bereikt worden in de toekomst.

8.2.2

KWALITEIT

Het halen van deze instandhoudingsdoelstelling wordt bepaald door in het geval van een behoudsdoel na te gaan of het behoud van de kwaliteit, zoals die aanwezig was in de begintoestand, gegarandeerd is. In het geval van een verbeterdoel moet tevens worden nagegaan of verbetering niet in de weg wordt gestaan (Steunpunt Natura 2000, 2009).

De kritische depositiewaarden worden voor stikstofgevoelige habitattypen overschreden. De grote knelpunten liggen echter vooral in de huidige hydrologische situatie en inlaat van meststoffen uit de directe omgeving. Daar waar waterhuishouding wordt verbeterd (bijvoorbeeld in Langstraat) is verbetering van habitattypen zichtbaar (Kiwa Water Research & EGG, 2007). In de toekomst wordt verder een landelijke daling van stikstofdeposities verwacht door maatregelen vanuit de Crisis- en Herstelwet en de Programmatische Aanpak Stikstof. Met de verordening 'Stikstof en Natura 2000' wordt specifiek in Noord-Brabant een halvering van de agrarische N-emissie verwacht in 2027.

Langstraat

Afgezet tegen bovenstaande landelijke en regionale ontwikkelingen en de hydrologische maatregelen die genomen worden in de Langstraat is het veel minder aannemelijk dat de geringe toename van stikstofdepositie in 2025 van de N261 daadwerkelijk zal leiden tot kwaliteitsverlies van kwetsbare habitattypen, in het bijzonder kalkmoerassen. Het afgraven van de voedselrijke bovengrond bij geschikte percelen (waarbij de oorspronkelijke kleilaag gehandhaafd blijft) en aanpassingen in de hydrologische situatie zijn in deze de belangrijkste maatregelen om de uitbreidingsdoelstelling voor kalkmoerassen te halen (provincie Noord-Brabant, 2009a). Een beperkte toename van 0,8 mol N/ha/ja heeft weinig invloed op de positieve werking van deze maatregelen bij het bereiken van het instandhoudingsdoel.

Loonse en Drunense Duinen***Stuifzandheide met struikheide en Zandverstuivingen***

Het vergroten van het stuifzandgebied door Natuurmonumenten en het daarmee verbeteren van de dynamiek in het gebied heeft een grote positieve uitwerking op de kwaliteit van de habitattypen Stuifzandheide met struikheide en Zandverstuivingen. Het maakt deze habitattypen minder kwetsbaar voor verzuring en vermessing door de beperkte toename van stikstofdepositie.

Daarnaast heeft ruimtebeslag op circa 30 ha agrarisch gebied door de ombouw van de N261 een afname van de stikstofdepositie in de Loonse en Drunense duinen tot gevolg waardoor eveneens de verzuring en vermessing in het gebied terug zal dringen.

De toekomstige verbeteringen voor beide habitattypen maken het onwaarschijnlijk dat vanwege de depositie van de N261 (ten opzichte van de autonome ontwikkeling) de instandhoudingsdoelstellingen niet worden gehaald.

Oude eikenbossen

De stikstofdepositie als gevolg van de ombouw van de N261 heeft ter hoogte van Kaatsheuvel een toename op het habitatype Oude eikenbossen tot gevolg. Meer naar het zuiden, ter hoogte van Loon op Zand is er echter een afname ten opzichte van de autonome ontwikkeling berekend. Artikel 19kd van de Natuurbeschermingswet 1998 stelt dat er *geen vergunningplicht* bestaat bij uitbreiding van een bestaande activiteit, onder de voorwaarden dat er *per saldo* nergens sprake is van een toename van stikstofdepositie.

Dit betekent dat de berekende toe- en afnames van stikstofdepositie bij de verschillende locaties binnen de Loonse en Drunense Duinen, waar het habitatype Oude eikenbossen voorkomt, kunnen worden gesaldeerd.

Voor het berekenen van deze gemiddelde depositiewaarde voor het habitatype Oude eikenbossen is allereerst de gemiddelde stikstofdepositie per locatie (9 locaties) van het habitatype tot 2 km van de N261 bepaald. Verder dan 2 km van de weg laten de berekeningen nagenoeg geen toename van stikstofdepositie zien (bijlage 4, Plan 2025 t.o.v. Autonoom 2025). De gemiddelde waarden zijn berekend voor het middelpunt van de locaties en zijn gebaseerd op de gemodelleerde waarden van punten in de directe omgeving. De gemiddelde depositiewaarde (mol N/ha/ja) van de locatie is vermenigvuldigd met de oppervlakte van de locatie om de jaarlijkse depositie (mol N/ja) per locatie te bepalen. Bij zes locaties is er sprake van een afname en bij drie locaties van een toename in de stikstofdepositie. De som van deze jaarlijkse deposities per locatie, gedeeld door de totale oppervlakte van alle locaties geeft de gemiddelde stikstofdepositie (mol N/ha/ja) voor het habitatype Oude eikenbossen binnen de Loonse en Drunense Duinen.

Tabel 8.10 laat de waarden voor de negen locaties zien. De gemiddelde stikstofdepositie (mol N/ha/ja) voor het habitatype Oude eikenbossen wordt als volgt bepaald:

$$- 6.58 \text{ (mol N/ja)} / 5.66 \text{ (ha)} = - 1,16 \text{ (mol N/ha/ja)}.$$

Geconcludeerd kan worden dat na saldering van de stikstofdepositie binnen het habitatype Oude eikenbossen er sprake is van een gemiddelde afname van de stikstofdepositie binnen de Loonse en Drunense Duinen.

Daar komt bij dat er tevens een afname van de stikstofdepositie in het Natura 2000-gebied verwacht wordt als gevolg van het ruimtebeslag op circa 30 ha agrarisch gebied door de ombouw van de N261. Hierdoor zal eveneens de verzuring en vermessing van het habitatype Oude eikenbossen in het gebied afnemen.

De ombouw van de N261 heeft ten opzichte van de autonome ontwikkeling geen significant negatief effect tot gevolg op het habitatype Oude eikenbossen.

Tabel 8.10

Gemiddelde stikstofdepositie per locatie van het habitatype Oude eikenbossen in de Loonse en Drunense Duinen, de oppervlakte per locatie en de depositie per ha per locatie.

Gemiddelde depositie per locatie (mol N/ha/ja)	Oppervlakte per locatie (ha)	Depositie per ha (mol/ja)
-3.18	0.32	-1.02
-5.29	0.95	-5.05
-1.82	0.34	-0.62
-0.30	1.34	-0.40
-12.24	0.22	-2.64
-0.21	0.68	-0.14
0.84	0.49	0.41
1.36	1.19	1.61
10.12	0.13	1.28
Totaal	5.66	-6.58

8.3 EFFECTBEOORDELING HABITATRICHTLIJNSOORTEN

Kleine modderkruiper

De ombouw van de N261 heeft geen direct effect op het leefgebied van de kleine modderkruiper. Er verdwijnt geen leefgebied van deze soort. Ook indirect is er geen effect te verwachten op het leefgebied van deze soort als gevolg van veranderingen in de stikstofdepositie. In het gebied nabij de N261 waar de kleine modderkruiper is aangetroffen (bijlage 5) is er in 2025 sprake van een afname van de stikstofdepositie wanneer men de autonome situatie vergelijkt met het initiatief (bijlage 3). Er treedt geen verslechtering op van het leefgebied van deze soort door de afwezigheid van een relevante dosis-effect relatie. De ombouw van de N261 heeft hierdoor geen aantoonbare externe effecten op de leefomstandigheden van de kleine modderkruiper.

Overige habitatrichtlijnsoorten

Aangezien binnen de invloedszone van de werkzaamheden geen overige habitatrichtlijnsoorten voorkomen, zijn effecten hierop uitgesloten.

8.4 CUMULATIEVE EFFECTEN

8.4.1 CUMULATIE

De effecten van een plan of project mogen niet op zich, maar moeten in samenhang met andere plannen en projecten worden beoordeeld. Op deze wijze wordt de cumulatie van effecten in de afweging meegenomen.

Het 'Stappenplan cumulatietoets' (Steunpunt Natura 2000, 2008) geeft aan dat het Natura 2000-beheerplan de basis vormt voor de cumulatieboekhouding.

Bovenop deze basis komt wat sindsdien nog veranderd is (in de boekhouding bijgehouden op basis van monitoring en bijschrijven van effecten van vergunde activiteiten). De effecten gegenereerd door de activiteit van de initiatiefnemer worden bij de stand van zaken uit de cumulatieboekhouding opgeteld. Bij enkelvoudige vergunningen wordt uitgegaan van "wie het eerst komt wie het eerst maalt". Wanneer verschillende projecten worden uitgevoerd is het mogelijk dat op een bepaald punt alle Natura 2000-gebruiksruimte opgesoupeerd is.

8.4.2 PROJECTEN MET CUMULATIE

Voor Langstraat en Loonse en Drunense Duinen kan (nog) niet worden uitgegaan van een vastgesteld beheerplan. De provincie Noord-Brabant hanteert tot op heden nog geen cumulatieboekhouding voor stikstofdepositie. Gemeentes kunnen vanuit bestemmingsplannen aangeven welke projecten voorzien zijn in de omgeving van Natura 2000-gebieden. Langstraat ligt in de gemeente Waalwijk, maar de Loonse en Drunense Duinen ligt in de gemeentes Haaren, Heusden, Loon op Zand, Tilburg en Waalwijk. Gezien het deel waar veranderingen in stikstofdepositie voorzien zijn, nemen wij mogelijk cumulatieve effecten van de gemeentes Waalwijk en Loon op Zand in beschouwing.

Gemeente Waalwijk

De gemeente Waalwijk heeft een aantal ruimtelijke ontwikkelingen voorzien (bron: website gemeente Waalwijk - Projecten):

- Voorzien is het verdwijnen van een intensieve veehouderij op de Stadshoudersdijk 29A en Berkendreef 15A (Waspik). Deze bedrijven liggen ten zuidwesten van de Langstraat.

Dit leidt tot een afname van de stikstofdepositie. Daartegenover staat de verplaatsing van een veehouderij in Drongelen, wat leidt tot een kleine toename van stikstof in het oostelijke deel (maximaal 0,66 mol N/ha/ja) en een afname het westelijke deel (minimaal 0,21 mol N/ha/ja) (ARCADIS, 2010a).

- In de gemeente Waalwijk zijn verschillende nieuwbouwprojecten voorzien. Deze projecten betreffen een bedrijventerrein (Haven Zeven) aan de A59 bij Waalwijk, een nieuwe woonwijk ten noorden van Sprang (Landgoed Driessen) en twee nieuwe woonwijken in Waspik (Waesgeerd-West en De Rugt). Een wezenlijke toename van de stikstofdepositie door deze projecten is niet te verwachten.
- Het project Westelijke Langstraat richt zich op het verbeteren van de natuurwaarden. Belangrijk onderdeel van dit project is het verbeteren van de waterhuishouding. Dit leidt tot een verbetering voor het Natura 2000-gebied, waar hydrologie een groot probleem is (website Westelijke Langstraat).
- De gemeente voorziet bebouwing of verbouwing op verschillende percelen aan de Oosteind, Raadhuisstraat, Schrevelstraat in Sprang-Capelle, Benedenkerkstraat, Kerkstraat, De Rugt in Waspik, Grotestraat, Mozartlaan, Pastoor van Kesselhof, Kloosterweg, Professor Piersonstraat, Professor Zeemanweg, Putstraat, Taxandriastraat, Van der Duinstraat, Van Lovenlaan en Wim Sonneveldstraat in Waalwijk. Mogelijk hebben een aantal projecten invloed op de hydrologie. Het gaat om betrekkelijk kleine effecten, maar hydrologie is een groot knelpunt voor de Langstraat. Deze projecten dragen mogelijk bij aan de ongunstige hydrologische situatie in de Langstraat, in het bijzonder de projecten die aan de randen van de bebouwde kom plaatsvinden.
- Ten zuidoosten van de Langstraat is een sportaccommodatie voorzien aan de Juffrouwsteeg in Sprang-Capelle. Indien sportvelden gedraineerd worden, heeft dit een negatief effect op de hydrologie van de Langstraat.
- Voorzien is om in de toekomst glastuinbouw te realiseren aan de Wendelnesseweg in Sprang-Capelle. Deze weg loopt tussen twee verschillende delen van de Langstraat door. Glastuinbouw heeft mogelijk effecten op de Langstraat door licht, veranderingen in de waterhuishouding en zelfs uitstoot of uitspoeling van vermestende stoffen.

Cumulatie van effecten door projecten in de gemeente Waalwijk is voorzien. Het gaat hierbij om kleine effecten. Grote effecten op het Natura 2000-gebied worden middels het vergunningentraject vanuit de Natuurbeschermingswet getoetst en gereguleerd. Verder zijn ook maatregelen voorzien die gericht zijn op verbetering van de hydrologische situatie. Cumulatie is alleen voorzien door verplaatsing van de veehouderij (maximaal 0,66 mol N/ha/ja).

Gemeente Loon op Zand

De gemeente Loon op Zand heeft een aantal ruimtelijke ontwikkelingen voorzien (bron: website gemeente Loon op Zand – Plannen en Projecten):

- Het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied richt zich op het verbeteren van natuurwaarden. Twee belangrijke zaken zijn de regels voor de intensieve veehouderijen en behoud en versterking van natuurgebieden onder andere door het vasthouden van gebiedseigen water. Hydrologie is voor Loonse en Drunense Duinen en ook voor de Langstraat een belangrijk punt. Het nieuwe bestemmingsplan heeft een positieve invloed op de betrokken Natura 2000-gebieden.

- De gemeente voorziet bebouwing, verbouwing en herinrichting op percelen aan de Hilsestraat, Hoofdstraat, Julianastraat, Rechtvaart, Roestenbergstraat, Sweenstraat-West, het achterterrein van Chalet Fontaine en nabij woonkern de Els in Kaatsheuvel en de Kasteelweide, Kloosterstraat en Wilibrordusstraat in Loon op Zand. Deze projecten leiden niet tot een toename van stikstofdepositie. Grotere projecten zoals het bouwen van een nieuwe woonwijk nabij woonkern de Els hebben mogelijk wel effecten op de hydrologische omstandigheden. Hydrologie is één van de knelpunten voor de Loonse en Drunense Duinen.
- Een nieuwe ontsluitingsweg (Molenwijk-Zuid) voor de N261 is voorzien. Deze weg komt ten zuiden van Loon op Zand te liggen. Een deel van het verkeer dat door Loon op Zand rijdt wordt omgeleid. Dit betekent dat auto's verder van het Natura 2000-gebied Loonse en Drunense Duinen rijden en dat de stikstofdepositie licht afneemt ten noorden van Loon op Zand.

Cumulatie van effecten door projecten in de gemeente Loon op Zand is vooralsnog niet voorzien. Mogelijk hebben projecten in de gemeente effecten op de hydrologie. Grote effecten op het Natura 2000-gebied worden middels het vergunningentraject vanuit de Natuurbeschermingswet getoetst en gereguleerd. Voor de toekomst zijn nog geen maatregelen gericht op de hydrologie voorzien.

8.5

SIGNIFICANTIE VAN EFFECTEN

8.5.1

LANGSTRAAT

- Ingebruikname van de omgebouwde N261 leidt tot een toename van de stikstofdepositie ten aanzien van de wettelijke peildatum van 7 december 2004 op de habitattypen Kranswierwateren (H3140), Blauwgraslanden (H6410), Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (H6510 B) en Kalkmoerassen (H7230).
De autonome ontwikkeling van de weg die voorzien is voor 2025 leidt ook tot een stijging van de stikstofdepositie op deze habitattypen ten aanzien van de wettelijke peildatum. De toename van de stikstofdepositie op gevoelige habitattypen van de ombouw van de N261 ten aanzien van de autonome ontwikkeling is maximaal 0,8 mol N/ha/ja (0,06 % van de achtergronddepositie), zie § 7.3.2.
- Voor de habitattypen Kranswierwateren en Blauwgraslanden is geen sprake van een toename van de stikstofdepositie in 2025 ten opzichte van de autonome situatie. Significante effecten op deze habitattypen treden hierdoor niet op.
- Voor Glanshaver- en vossenstaarthooilanden en Kalkmoerassen is een verschil berekend van 0,8 mol N/ha/ja.
- Bij het habitatype Glanshaver- en vossenstaarthooilanden treedt bij deze toename geen overschrijding van de kritische depositiewaarde op. Van een significant negatief effect op dit habitatype is daardoor geen sprake.
- De verwachting is dat de stikstofdepositie door landelijke en regionale maatregelen de komende jaren afneemt (De Haan et al., 2008, Van Oorschot & De Bonte, 2008). Voor een deel is deze afname meegenomen in de modelberekeningen;
- Stikstofdepositie door andere projecten in de omgeving is voorzien. Dit betekent dat een cumulatie van effecten mogelijk is. Het betreft hier echter een zeer kleine toename van stikstof (0,66 mol N/ha/ja) voor het oostelijke deel. Voor het westelijke deel is een afname van stikstofdepositie voorzien.

Verder worden maatregelen genomen om de hydrologie van het gebied te verbeteren, wat één van de grote knelpunten voor de ontwikkeling van habitattypen in het gebied vormt.

- Bij het habitatype Kalkmoerassen neemt de stikstofdepositie maximaal toe met 0,8 mol N/ha/ja. Afgezet tegen landelijke en regionale ontwikkelingen om de stikstofdepositie terug te dringen en de herstellende (waterhuishoudkundige) maatregelen die genomen worden in de Langstraat is het niet aannemelijk dat de geringe toename van stikstofdepositie in 2025 daadwerkelijk zal leiden tot een significant negatief effect op het habitatype Kalkmoerassen.

8.5.2

LOONSE EN DRUNENSE DUINEN & LEEMKUILEN

- Ingebruikname van de omgebouwde N261 leidt tot een toename van de stikstofdepositie ten aanzien van de wettelijke peildatum van 7 december 2004 op de habitattypen Zandverstuivingen met struikheide (H2310), Zandverstuivingen (H2330), Vochtige heiden (H4010 A) en Oude eikenbossen (H9190). De autonome ontwikkeling van de weg die voorzien is voor 2025 leidt ook tot een stijging van de stikstofdepositie voor deze habitattypen, ten aanzien van de wettelijke peildatum. De toename van de stikstofdepositie op gevoelige habitattypen van de ombouw van de N261 ten aanzien van de autonome neemt in het noordelijk deel, ter hoogte van Kaatsheuvel toe. Voor het zuidelijke deel van de Loonse en Drunense Duinen, nabij Loon op Zand, neemt de stikstofdepositie op gevoelige habitattypen af.
- Voor het habitatype Vochtige heiden is geen sprake van een toename van de stikstofdepositie in 2025 ten opzichte van de autonome situatie.
- Voor Zandverstuivingen en Zandverstuivingen met struikheide is een verschil berekend van 0,3 mol N/ha/ja. Voor het habitatype Oude eikenbossen leiden aanpassingen aan de N261 tot een afname van stikstofdepositie (van ca. -14,3 mol N/ha/ja) in het zuidelijke deel van het Natura 2000-gebied, terwijl er een stijging in het noordelijke deel (van ca. 9 mol N/ha/ja) optreedt.
- De verwachting is dat de stikstofdepositie door landelijke en regionale maatregelen de komende jaren afneemt (Van Oorschot & De Bonte, 2008). Voor een deel is deze afname meegenomen in de modelberekeningen;
- Stikstofdepositie door andere projecten in de omgeving wordt niet verwacht (cumulatie);
- Ruimtebeslag op agrarisch gebied door ombouw van de N261 heeft een afname van de stikstofdepositie tot gevolg in het Natura 2000-gebied Loonse en Drunense Duinen. Deze afname zorgt voor een beperking van verzuring en vermesting van kwetsbare habitattypen in het natuurgebied.
- Met het vergroten van het stuifzandgebied door Natuurmonumenten en het daarmee verbeteren van de dynamiek in het gebied wordt voldaan aan de verbeterdoelstelling van de habitattypen Zandverstuivingen met struikheide en Zandverstuivingen. Het is onwaarschijnlijk dat de beperkte toename van stikstofdepositie een significant negatief effect heeft op het behalen van de instandhoudingsdoelstelling van beide habitattypen.
- De toe- en afname van de stikstofdepositie mag gesaldeerd worden binnen het habitatype Oude eikenbossen gelegen binnen de Loonse en Drunense Duinen. Hierna kan geconcludeerd worden dat er voor dit habitatype sprake is van een afname de stikstofdepositie. De ombouw van de N261 heeft ten opzichte van de autonome ontwikkeling geen significant negatief effect tot gevolg op het habitatype Oude eikenbossen.

8.5.3

VERWACHTE VERLOOP VAN STIKSTOFDEPOSITIE NA OPENSTELLING VAN N261

Met het softwareprogramma Stacks D+ is de stikstofdepositie berekend voor het referentiejaar 2004 en voor het jaar 2025 bij de autonome ontwikkeling en bij de ombouw van de N261. Hierdoor ontstaat onvoldoende inzicht in de situatie (verkeersprognoses en stikstofdepositie) van de periode tussen de openstelling van de omgebouwde N261 (2016) en 2025. De mogelijkheid bestaat dat een eventuele piek van de stikstofdepositie direct na de opening een onomkeerbaar effect heeft op gevoelige habitattypen in de nabijgelegen Natura 2000-gebieden. Dit ondanks de verwachting dat stikstofdepositie door landelijke en regionale maatregelen in de genoemde periode verder afneemt.

De werkzaamheden aan de N261 zullen naar verwachting 3 jaar in beslag nemen. Hierbij wordt telkens een apart deel van de weg aangepast. De op- en afritten worden in de periode van drie jaar met tussenpozen na elkaar omgebouwd en opengesteld. Na openstelling van een op- en afrit is een bepaalde verkeerstoename in de spits van verkeer dat nu een sluiproute kiest te verwachten, maar de verkeerstoename over de hele dag (basis voor stikstofberekeningen) zal gering zijn. De toename van het verkeer zal hierdoor over de gehele periode van werkzaamheden geleidelijk verlopen, waarbij de doorstroming na openstelling van elke aansluiting beter is. Tijdens de werkperiode neemt de uitstoot van het verkeer, net als de afgelopen jaren door generieke voertuigbronmaatregelen verder af. Deze, ook algemeen zichtbare, trend in de afname van stikstofdepositie zal de stikstofemissie van het geleidelijk toenemende verkeer gedeeltelijk of geheel ondervangen.

Een plotselinge piek in de stikstofdepositie na afronding van de werkzaamheden (in 2016) treedt om die reden ook niet op. Vanaf 2016 is een geleidelijke verkeerstoename te zien tot aan de waarden zoals berekend voor 2025.

8.5.4

MITIGERENDE MAATREGELEN

Geluidsverstoring

Om een reductie van de geluidsverstoring te realiseren wordt geluidsarm asfalt toegepast. Verder zorgt ook de afschermende werking van op- en afritten en een verdiepte ligging van de N261 bij de PKO-weg en de Europalaan voor een afname van de geluidsverstoring op de directe omgeving.

Versnippering

Als gevolg van de nieuw aan te leggen aansluitingen op de N261 worden geen additionele effecten verwacht op de ecologische samenhang van de aangrenzende natuurgebieden, omdat de N261 er al lang ligt. Toch erkent de provincie dat de bestaande versnippering in de Loonse en Drunense duinen en bij Huis ter Heide een wezenlijk probleem is, bijvoorbeeld voor de kamsalamander.

Derhalve wordt als ontsnipperingsmaatregel een ecoduct aangelegd tussen Kaatsheuvel en Loon op Zand, tegelijkertijd met de werkzaamheden aan de weg. Daarbij zijn in het verleden tussen Loon op Zand-Zuid en de Tangenten van Tilburg-Noord vier faunatunnels gerealiseerd. Bij de werkzaamheden aan de N261 wordt 1 faunatunnel verlegd.

Stikstofdepositie

Door de ombouw van de N261 wordt plaatselijk een beperkte toename van de stikstofdepositie verwacht in het jaar 2025. Deze toename wordt gemitigeerd doordat er intensief agrarisch land omgezet wordt in natuur.

Deze natuurontwikkeling vloeit voort uit het direct ruimtebeslag door aanleg van de aansluitingen en de compensatietaakstelling voor verlies en verstoring van planologisch beschermde gebieden, waaronder EHS (ARCADIS, 2011c). Het omzetten van agrarisch gebied naar natuur heeft tot gevolg dat hier geen bemesting meer kan plaatsvinden, waardoor de stikstofdepositie in nabijgelegen natuurgebieden afneemt. Omdat deze natuurontwikkeling grenst aan de Loonse en Drunense Duinen heeft het alleen een afname van de stikstofdepositie tot gevolg in dit Natura 2000-gebied.

Overige mitigerende maatregelen om de stikstofdepositie op nabijgelegen natuurgebieden te reduceren zijn bekeken (verlagen snelheid, plaatsen schermen), maar veelal niet geschikt of haalbaar bevonden. Gezien de beperkte toename van stikstofdepositie in de beide Natura 2000-gebieden en het niet optreden van significant negatieve effecten, maakt het toepassen van mitigerende maatregelen niet noodzakelijk.

8.5.5

HABITATRICHTLIJNSOORTEN

In het Natura 2000-gebied De Langstraat komt de kleine modderkruiper voor in de nabijheid van de N261. Ruimtebeslag op het leefgebied treed niet op. Ten opzichte van de autonome ontwikkeling is er geen sprake van afname van de kwaliteit van het leefgebied na ombouw van de N261 door verandering van de stikstofdepositie. Significante effecten op de kleine modderkruiper zijn uitgesloten.

Overige habitatrichtlijnsoorten komen niet voor in of binnen de invloedszone van de aanpassingen aan de N261. Effecten, en daarmee significante effecten, zijn uitgesloten.

HOOFDSTUK 9 Conclusies

Hieronder volgen de conclusies van deze Passende Beoordeling voor de ombouw van de N261:

- Het voornemen bestaat om de provinciale weg N261 om te bouwen. Ingebruikname van de nieuwe weg leidt mogelijk tot effecten op Natura 2000-gebieden Langstraat en Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen. Effecten op habitatrictlijnsoorten en Beschermde Natuurmonumenten zijn uitgesloten. Beschermde Natuurmonumenten zijn niet aanwezig binnen de invloedzone van de N261. Negatieve effecten op kleine modderkruiper treden niet op. Overige habitatrictlijnsoorten zijn niet aanwezig binnen de invloedzone van de N261.
- Als gevolg van aanpassing van de N261 zijn vooral effecten van verzuring en vermesting op omliggende Natura 2000-gebieden niet uit te sluiten. Effecten van ruimtebeslag op habitattypen en/of vernietiging van leefgebieden of verstoring van Habitatrictlijnsoorten zijn uitgesloten.
- Op basis van de analyse van in deze gebieden aanwezige gevoelige habitats zijn effecten door een verandering van de stikstofdepositie mogelijk op zowel Langstraat als Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen.
- De stikstofdepositie van de N261 draagt bij aan de bestaande stikstofovermaat in het systeem.
- De peildatum voor veranderingen van stikstofdepositie is met inwerkingtreding van de Crisis- en Herstelwet gesteld op 7 december 2004. De toename van de stikstofdepositie van het initiatief ten opzicht van 2004 geeft echter geen goed beeld van de effecten van het project. Ingebruikname van de aangepaste N261 (initiatief) leidt tot een toename van stikstofdepositie ten opzichte van 2004. Dit geldt echter ook voor de autonome ontwikkeling ten opzichte van 2004. Het verschil tussen het initiatief en de autonome ontwikkeling is leidend geweest voor de effectbeoordeling.
- Cumulatie van effecten door stikstof door andere projecten is niet uitgesloten. In de gemeente Waalwijk is een bedrijfsverplaatsing voorzien waardoor stikstofdepositie op het oostelijk deel van de Langstraat toeneemt. Rond de Natura 2000-gebieden zijn echter ook zaken voorzien waardoor stikstofdepositie afneemt, als het verdwijnen van intensieve veehouderijen in de gemeente Waalwijk.
- Door generiek nationaal en regionaal beleid is het de verwachting dat de stikstofdepositie door verkeer en intensieve veeteelt in de toekomst verder afneemt.
- Voor de Langstraat heeft aanpassing van de N261 op een korte afstand van de weg een afname (ongeveer 0,5 mol N/ha/ja) en verder van de weg (naar het westen) een toename van stikstofdepositie (ongeveer 0,1 mol N/ha/ja) tot gevolg. Dit betekent dat langs de weg vermesting en verzuring afnemen en verder van de weg toenemen. Gevoelige habitattypen liggen verder van de weg en voor deze habitattypen is een kleine toename van stikstofdepositie voorzien.

- Voor de habitattypen Kranswierwateren en Blauwgraslanden is geen sprake van een toename van de stikstofdepositie in 2025 ten opzichte van de autonome situatie. Significante effecten op deze habitattypen treden hierdoor niet op.
- Bij het habitatype Glanshaver- en vossenstaarthooilanden treedt bij deze toename geen overschrijding van de kritische depositiewaarde op. Van een significant negatief effect op dit habitatype is daardoor geen sprake.
- Bij het habitatype Kalkmoerassen neemt de stikstofdepositie maximaal toe met 0,8 mol N/ha/ja. Afgezet tegen landelijke en regionale ontwikkelingen om de stikstofdepositie terug te dringen en de herstellende (waterhuishoudkundige) maatregelen die genomen worden in de Langstraat is het niet aannemelijk dat de geringe toename van stikstofdepositie in 2025 daadwerkelijk zal leiden tot een significant negatief effect op het habitatype Kalkmoerassen.
- Voor de Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen leidt aanpassing van de N261 tot een toename van stikstofdepositie voor het noordwestelijke deel van het Natura 2000-gebied. Op verschillende gevoelige habitattypen is een toename van stikstofdepositie voorzien.
- Voor het habitatype Vochtige heiden is geen sprake van een toename van de stikstofdepositie in 2025 ten opzichte van de autonome situatie. Een significant negatief effect treedt niet op.
- Door het vergroten van het stuifzandgebied door Natuurmonumenten is het onwaarschijnlijk dat de beperkte toename van stikstofdepositie van 0,3 mol N/ha/ja een significant negatief effect heeft op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van de habitattypen Zandverstuivingen met struikheide en Zandverstuivingen.
- Ruimtebeslag op agrarisch gebied door ombouw van de N261 heeft een afname van de stikstofdepositie tot gevolg in het Natura 2000-gebied Loonse den Drunense Duinen. Deze afname zorgt voor een beperking van verzuring en vermessing van kwetsbare habitattypen in het natuurgebied.
- Na saldering van de stikstofdepositie binnen het habitatype Oude eikenbossen gelegen binnen de Loonse en Drunense Duinen kan geconcludeerd worden dat er voor dit habitatype sprake is van een afname van de stikstofdepositie. De ombouw van de N261 heeft ten opzichte van de autonome ontwikkeling geen significant negatief effect tot gevolg op het habitatype Oude eikenbossen.

HOOFDSTUK 10 Gebruikte bronnen

Documenten

- Adviesgroep Huys, 2009. Meer dynamiek bij de uitvoering van nationale en Europese wetgeving. Perspectief van een programmatische aanpak. 19 juni 2009.
- Aequator (groen & ruimte) & Royal Haskoning, 2009. Beheerplan de Langstraat. Werkdocument t.b.v. GS-vergadering 6 juli 2009.
In opdracht van de provincie Noord-Brabant.
- ARCADIS, 2004. Reconstructie N261 Tilburg-Waalwijk, Natuurtoets.
In opdracht van: Provincie Noord-Brabant. Kenmerk:110502/ZF4/3S4/200838/001.
- ARCADIS, 2007. Actualisatie Natuurtoets Flora- en Faunawet en Natuurbeschermingswet. Herinrichting Provinciale weg N261.
In opdracht van: Provincie Noord-Brabant. Kenmerk: 110502/ZF7/4R0/201409.
- ARCADIS, 2008. Actualisatie Natuurtoets Flora- en Faunawet en Natuurbeschermingswet. Herinrichting Provinciale weg N261.
In opdracht van: Provincie Noord-Brabant. Kenmerk: B02043.000015.001B.
- ARCADIS, 2010a. Passende Beoordeling Bedrijfsverplaatsing Melkveehouderij Drongelen. In opdracht van ZLTO. Kenmerk 074493503:0.1, d.d. 20 januari 2010.
- ARCADIS, 2011b. Ombouw provinciale weg N261, Natuurtoets 2011. Toetsing aan de Flora- en faunawet. In opdracht van Provincie Noord-Brabant.
- ARCADIS, 2011c. Ombouw provinciale weg N261, Compensatieplan 2011.
In opdracht van Provincie Noord-Brabant.
- Commissie Trojan, 2008. Stikstof/ Ammoniak in relatie tot Natura 2000.
Een verkenning van oplossingsrichtingen in opdracht van de Minister van LNV.
- De Haan, B.J., Kros, J., Bobbink, R., Van Jaarsveld, J.A., De Vries, W. en Noordijk, H. (2008) Ammoniak in Nederland. Rapport 500125003. Planbureau voor de Leefomgeving, Bilthoven.
- Dobben, H.I. van & A. van Hinsberg, 2008. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op de habitattypen en Natura 2000-gebieden.
Alterra-rapport 1654. Alterra, Wageningen.
- Kiwa Water Research & EGG, 2007. Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000-gebieden. Nieuwegein / Groningen.
- Langan, S.J. & M. Hornung, 1992. An application and review of the critical load concept to the soils of northern England. Environmental Pollution 77: 205-210.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2005.
Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV, 2006a. Natura 2000 doelendocument.
Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten.

- Ministerie van LNV, 2006b. Natura 2000 gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen. 131_gebiedendocument_Loonse en Drunense Duinen Leemkuilen_november 2006. Afkomstig van de website van het ministerie van EL&I.
- Ministerie van LNV, 2006c. Natura 2000 gebied Langstraat. 130_gebiedendocument_Langstraat. Afkomstig van de website van het ministerie van EL&I.
- Ministerie van LNV, 2006d. Ontwerpbesluit Langstraat. N2K130_WB H Langstraat.doc. Afkomstig van de website van het ministerie van EL&I.
- Ministerie van LNV, 2006e. Ontwerpbesluit Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen. N2K131_WB H Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen.doc. Afkomstig van de website van het ministerie van EL&I.
- Ministerie van LNV, 2008a. Handreiking beoordeling activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden.
- Minister van LNV, 2008b. Brief aan de Tweede Kamer betreffende het Alterra-rapport over kritische depositiewaarden. 16 juni 2008.
- Minister van LNV, 2009a. Brief aan de Tweede Kamer betreffende vergunningverlening Natuurbeschermingswet 1998. 2 juni 2009.
- Minister van LNV, 2009b. Brief aan de Tweede Kamer betreffende Natura 2000. 30 juni 2009.
- Oorschot, G.M. van & De Bonte, A., 2008. Stikstofdepositie in 9 Natura 2000-gebieden. Document 9T4931/R00001/501350/BW/DenB. In opdracht van Provincie Noord-Brabant.
- Provincie Noord-Brabant, 2009a. Beheerplan Natura 2000 De Langstraat. Werkdocument t.b.v. GS-vergadering 6 juli 2009. Auteur(s): A. de Bonte & M. Pikkemaat. Projectnummer: 9T4253.
- Provincie Noord-Brabant, 2009b. Beheerplan Natura 2000 Loonse en Drunense Duinen, De Brand & leemkuilen. Werkdocument t.b.v. GS-vergadering 6 juli 2009. Auteur(s): Gebiedsteam Loonse en Drunense Duinen. Projectnummer: 9T0533.
- Regiebureau Natura 2000, 2009. Beheerplanprocessen Natura 2000. Voortgangsrapportage nr. 8, opgesteld 15 november 2009. Regiebureau Natura 2000.
- Statenvoorstel/10A. Voorgestelde behandeling: 9 juli 2010. Statencommissie: Ruimte en Milieu, 25 juli 2010. Verordening stikstof en Natura 2000 Noord-Brabant (Concept, 25 mei 2010). 's-Hertogenbosch.
- Steunpunt Natura 2000, 2008. Stappenplan Cumulatietoets.
- Steunpunt Natura 2000, 2009. Leidraad bepaling significantie. Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet.
- Van der Aa, E., 2010. Vergeten Stikstofbronnen. Zeer geschikt voor saldering. Afkomstig uit Toets, 03-2010, pag. 22-25.
- Werkgroep Stikstof-Natura 2000, *in voorbereiding*. Concept dummy "Invulling Stikstof-Natura 2000", voor alle Natura 2000-gebieden in Noord-Brabant en Limburg. Concept dummy versie 6.1.

Websites

- Depositiekaarten – RIVM / Planbureau voor de Leefomgeving:
<http://www.rivm.nl/nl/themasites/gcn/Depositiekaarten/index.html>
- Gemeente Loon op Zand – Plannen en projecten:
<http://www.loonopzand.nl/vrijepagina.aspx?menuID=188&pageID=207>
- Gemeente Waalwijk - Projecten: <http://www.waalwijk.nl/Pub/Home/Home-Projecten.html>
- Nota Ruimte, 2004. <http://www.vrom.nl/notaruimteonline/0101010000.html>
- PAS – Regiebureau Natura 2000: <http://www.natura2000.nl/pages/pas.aspx>
- Regiebureau Natura 2000: <http://www.natura2000.nl/pages/checklist-vergunningverlening.aspx>
- Verordening Ruimte Fase I Noord-Brabant: <http://www.brabant.nl/dossiers/dossiers-op-thema/ruimtelijke-ordening/verordening-ruimte.aspx>
- Westelijke Langstraat: <http://www.westelijkelangstraat.nl>

BIJLAGE 1

Ontwikkelingen beoordeling stikstofdeposities

Jurisprudentie

Op 1 april 2009 heeft de Afdeling geoordeeld dat aan een vigerende milieuvergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 geen rechten kunnen worden ontleend (zie de uitspraken met de zaaknummers 200802600/1/R2 en 200807857/1/R2) en dat een Passende Beoordeling moet worden gemaakt.

Sinds de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 in 2005 zijn bij de provincie Noord-Brabant 269 stikstofgerelateerde vergunningaanvragen ingediend (waarvan er 230 werden verleend; Brief Ministerie van LNV aan Tweede Kamer, 2 juni 2009a).

Landelijk ging het in deze periode om 500 aanvragen. Het grootste deel van de aanvragen in Noord-Brabant betreft intensieve veehouderijen rondom Natura 2000-gebieden.

Als gevolg van bovengenoemde uitspraken van de Afdeling dient in een aantal lopende bezwaarprocedures een nieuw besluit te worden genomen.

Deze besluiten dienen goed gemotiveerd te worden, dat wil zeggen dat een Passende Beoordeling opgesteld dient te worden. Hieruit moet blijken of significant negatieve effecten als gevolg van stikstof-/ ammoniakdepositie kunnen worden uitgesloten.

Vergunningverlening kan vervolgens alleen plaatsvinden op basis van een ecologische en juridische motivering waarin is uitgesloten dat het project, afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten, significante negatieve gevolgen heeft voor een Natura 2000-gebied, afgezet tegen de instandhoudingsdoelstellingen daarvan. Als niet kan worden gemotiveerd dat uitgesloten is dat het project, afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen heeft voor het gebied afgezet tegen de instandhoudingsdoelstellingen, dienen daarvan de redenen en ecologische en/of juridische oplossingsrichtingen te worden aangegeven.

Ontbreken toetsingskader en adviesgroep Huys

Voor het beoordelen van effecten van stikstofdepositie op gevoelige Natura 2000-gebieden bestaat op het moment van het opstellen van onderliggende rapport geen toetsingskader.

Het oorspronkelijke Toetsingskader Ammoniak is door de Raad van State vernietigd.

Naar aanleiding daarvan deed de Commissie Trojan (2008) aanbevelingen voor een meer op maatwerk gebaseerde aanpak. Mede op basis van deze aanbevelingen stelde het Ministerie van LNV (2008a) de "Handreiking beoordeling activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden" op.

In juni 2009 adviseerde de Adviesgroep Huys (2009) aan de Minister van LNV over de problematiek. In een brief van de Minister van LNV (2009b) aan de Tweede Kamer d.d. 30 juni 2009 over Natura 2000, reageert zij op het advies van de Adviesgroep Huys d.d. 19 juni 2009 ('Meer dynamiek bij de uitvoering van nationale en Europese natuurwetgeving'). De Adviesgroep Huys geeft aan dat de kritische depositiewaarde in het Nederlandse beleid een te grote aandacht heeft gekregen en dat die waarde te strikt is geformuleerd en toegepast.

Dit doet geen recht aan de werkelijkheid dat depositie slechts één van de elementen is, die eraan bijdragen dat geen gunstige staat van instandhouding kan worden bereikt of behouden.

De adviesgroep beveelt aan het belang van de kritische depositiewaarde te relativeren en verwacht dat daardoor de nadruk bij toetsing door de Afdeling zal verminderen. Deze aanbeveling is in lijn met het advies van de Commissie Trojan (2008). De Minister geeft aan dat zij van mening is dat de kritische depositiewaarde niet in absolute termen moet worden gebruikt. Deze waarde is richtinggevend voor de langere termijn, maar niet noodzakelijkerwijs een realistisch streven voor de korte termijn. Dat geldt zeker in gebieden waar de feitelijke depositie al vele malen hoger is dan de kritische depositiewaarde. De minister onderschrijft als belangrijk element zoals genoemd door de adviesgroep, het door middel van een Passende Beoordeling inzichtelijk maken van dat instandhoudingsdoelstellingen dichterbij worden gebracht.

Aankondiging nieuw beleid

STAND-STILL SITUATIE

De minister bereidt een voorstel voor, dat voorziet in een specifiek beoordelingsregime voor stikstof. In de situatie dat een activiteit per saldo niet leidt tot een toename van de stikstofdepositie in een gebied, heeft deze activiteit geen invloed op de stikstofdepositie en is er feitelijk sprake van een 'standstill-situatie'. In een dergelijke situatie is geen sprake van een project met mogelijk significante effecten, die verband houden met de stikstofemissie. Dergelijke activiteiten zouden volgens de minister doorgang moeten vinden. Zij wil dat de stikstofdepositie bij de vergunningverlening buiten beschouwing wordt gelaten als sprake is van een standstill-situatie. Of dit ten aanzien van deze casus zo is, kan worden beoordeeld op grond van een analyse van de historische ontwikkeling van de stikstofdepositie van het bedrijf door de tijd heen, in relatie tot de op die momenten geldende wetgeving. Wettelijk moet worden verzekerd dat bij gelijkblijvende depositie een vergunning niet kan worden geweigerd.

Ontbreken concreet referentiekader

De effectbeoordeling is afhankelijk van de gehanteerde uitgangspunten. De huidige wettelijke uitgangspunten op basis van de Natuurbeschermingswet zijn niet strikt omschreven, wat tot veel discussie leidt. Zowel de Habitatrichtlijn als de Natuurbeschermingswet 1998 gaan uit van behoud van biodiversiteit, stoppen van de achteruitgang en verbeteren van de situatie richting een ideaal (kritische depositiewaarde). Er is in de wet echter geen concreet referentiemoment vastgelegd waaraan toetsing plaats moet vinden. Vooralsnog dient toetsing plaats te vinden, als aangegeven door de Afdeling, middels een Passende Beoordeling.

Rijk en provincies hebben begin november 2009 overeenstemming bereikt over de hoofdlijnen van een effectieve aanpak van de stikstofproblemen in en nabij Natura 2000-gebieden. Een zogenoemde programmatische aanpak stikstof wordt op hoofdlijnen zo snel mogelijk in het kabinet vastgesteld, maar is thans nog niet beschikbaar. De Provincie Noord-Brabant verwacht dat een dergelijke provinciale verordening in de loop van 2010 wordt ingevoerd. Behoud en herstel in overbelaste situaties zijn mogelijk. Per habitattype dient de dalende lijn van stikstofdepositie te worden vastgesteld over drie beheerplanperiodes (van elk zes jaar).

BIJLAGE 2

Beschouwing kritische depositiewaarde

Voor een kwantitatieve beoordeling van het effect van stikstofdepositie op de kwalificerende habitats wordt gebruik gemaakt van de kritische depositiewaarde. Dit is de grens waarboven niet kan worden uitgesloten, dat de kwaliteit van het habitatype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van de atmosferische stikstofdepositie. Als de stikstofdepositie hoger is dan de kritische depositiewaarde, zijn significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen niet uit te sluiten.

CRITICAL LOAD

De term ‘critical load’ wordt in de milieuwetenschappen gedefinieerd als: “een kwantitatieve schatting op basis van de best beschikbare kennis van de belasting door één of meer verontreinigingen waar beneden geen significante schadelijke effecten optreden bij specifieke gevoelige elementen van het milieu” (Langan & Hornung, 1992).

KRITISCHE DEPOSITIEWAARDE

Van Dobben en Van Hinsberg (2008) geven de meest recente gegevens van kritische depositiewaarden voor de Nederlandse Natura 2000-gebieden. De kritische depositiewaarden voor stikstof zijn op een zodanige manier bepaald dat verzuring en vermesting hierin zijn verdisconteerd. Het effect van stikstofdepositie omvat daarom zowel de effecten van verzuring als vermesting. Het rapport is vastgesteld na beoordeling door een internationale reviewcommissie. In het rapport wordt de kritische depositie als volgt gedefinieerd: ‘de grens waarboven het risico niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het habitatype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van de atmosferische stikstofdepositie’. Deze definitie komt overeen met de internationaal gebruikte definiëring van het begrip “critical load”. Dit betekent dat de kritische depositiewaarde de grens vormt waarboven niet kan worden uitgesloten, dat de kwaliteit van het habitatype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van de atmosferische stikstofdepositie. Als de stikstofdepositie hoger is dan de kritische depositiewaarde, zijn significant negatieve effecten niet uit te sluiten.

Van Dobben en Van Hinsberg (2008) geven aan dat de beschikbaarheid van habitatspecifieke drempelwaarden (in plaats van gebiedsspecifieke) de mogelijkheid opent ruimtelijk te differentiëren naar effecten op verschillende habitats. In de begeleidende brief van het ministerie van LNV, bij het vrijgeven van het bovengenoemde rapport, wordt het volgende gesteld over het gebruik van kritische depositiewaarden voor stikstof: “Het gebruik van kritische depositiewaarden voor stikstof bij vergunningverlening moet aanzienlijk worden genuanceerd. Beschouw deze waarden veeleer als hulpmiddel op basis waarvan de uiteindelijk te behalen doelstelling mede is gebaseerd”. Dit komt overeen met een conclusie uit het rapport “Stikstof/ammoniak in relatie tot Natura 2000” van de door de Minister van LNV ingestelde Taskforce Ammoniak (Commissie Trojan, 2008). Volgens de Taskforce zijn kritische depositiewaarden niet meer dan een nuttig wetenschappelijk hulpmiddel bij het beoordelen van milieubelasting op natuurgebieden. Deze waarden kunnen niet strikt worden toegepast bij het beantwoorden van de vraag of een vergunning voor uitbreiding kan worden verleend.

**INSTANDHOUDINGS-
DOELSTELLINGEN**

Een vergunningsaanvraag moet worden getoetst in hoeverre een initiatief een belemmering vormt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied. Voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen zijn meer factoren van belang dan alleen depositie. De Minister van LNV heeft dit standpunt ingenomen in de brief waarbij het rapport van Van Dobben en Van Hinsberg (2008) openbaar is gemaakt. In deze brief (Ministerie van LNV, 2008b) (van 16 juli 2008) wordt een lijst van factoren gegeven die, naast stikstofdepositie, eveneens van belang zijn. Dit wordt bevestigd in de "Handreiking beoordeling activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden" (Ministerie van LNV, 2008a).

**CONCLUSIE BEOORDELING
DEPOSITIE STIKSTOF OP
NATURA 2000**

De conclusie is dat bij de toetsing van mogelijk schadelijke initiatieven, aan de kritische depositiewaarden geen absolute betekenis kan worden gehecht. Een significant negatief effect op de staat van instandhouding kan niet worden afgeleid van alleen het overschrijden van de kritische depositiewaarde. Voor een dergelijke conclusie dienen meer factoren te worden bekeken. De kritische depositiewaarden moeten worden gezien als een wetenschappelijk hulpmiddel bij het beoordelen van de milieubelasting van Natura 2000-gebieden.

BIJLAGE 3

Stikstofdepositie Langstraat

Plan 2025 t.o.v. Referentie 2004



Legenda

Plan 2025 minus Referentie 2004

N-totaal [mol/ (ha*jaar)]

- Afname
- Toename
- Wegen

Natura 2000 gebieden

- Langstraat
- Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen

0 1,000 Meters

Autonoom 2025 t.o.v. Referentie 2004



Legenda

AO 2025 minus Referentie 2004

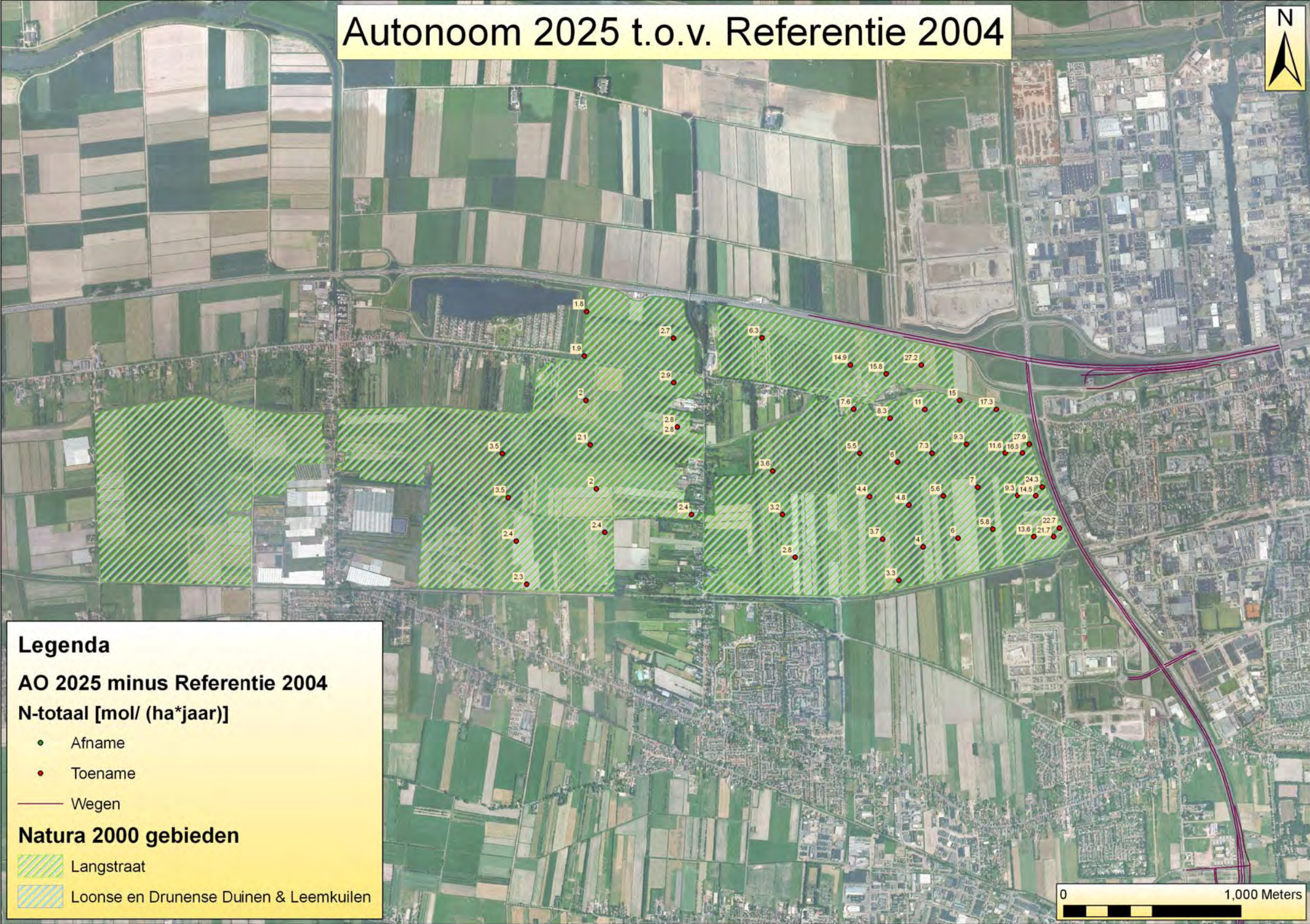
N-totaal [mol/ (ha*jaar)]

- Afname
- Toename
- Wegen

Natura 2000 gebieden

- Langstraat
- Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen

0 1,000 Meters



Plan 2025 t.o.v. Autonoom 2025



Legenda

Plan 2025 minus AO 2025

N-totaal [mol/ (ha*jaar)]

- Afname
- Toename
- Wegen

Natura 2000 gebieden

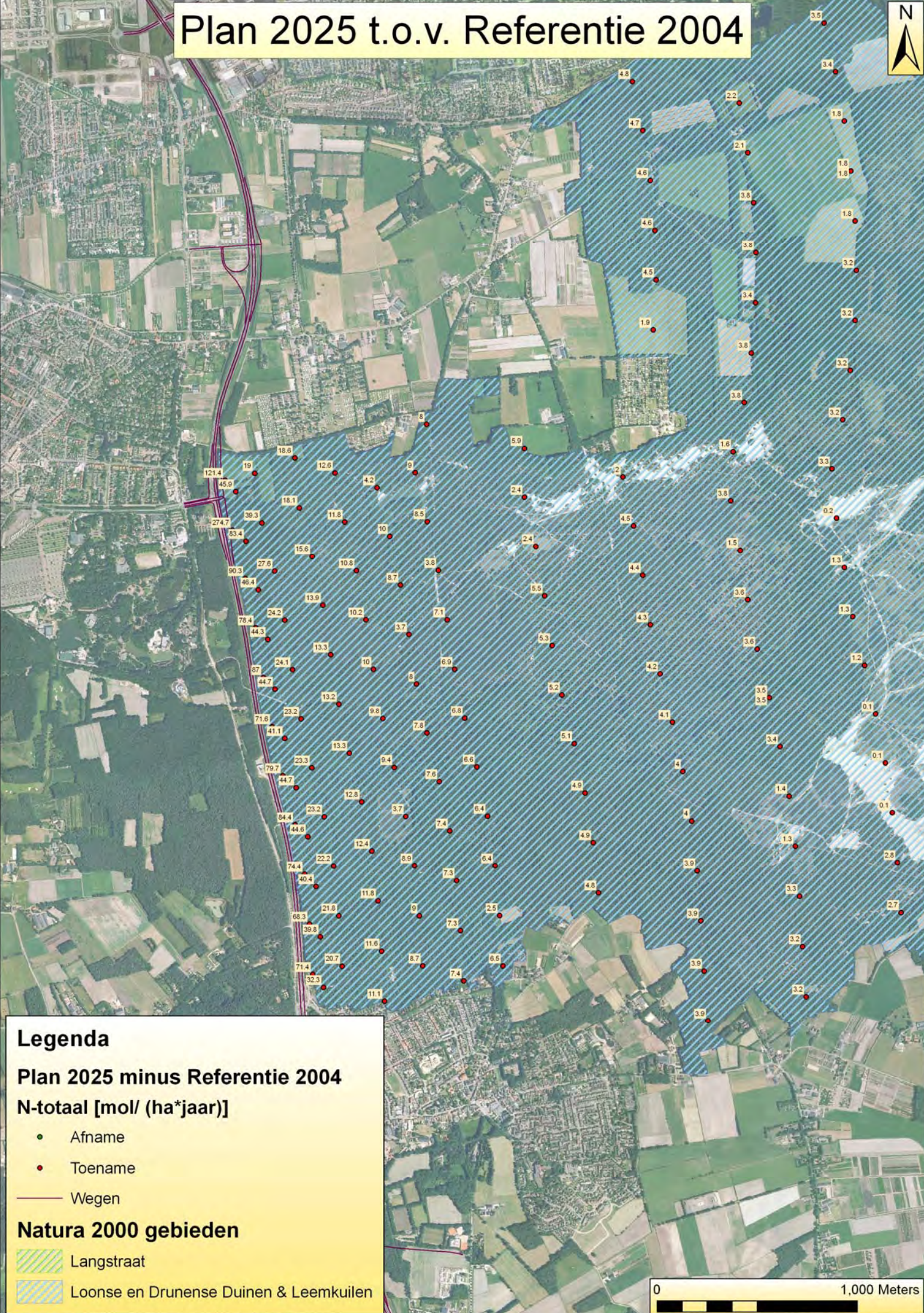
- Langstraat
- Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen

0 1,000 Meters

BIJLAGE 4

Stikstofdepositie Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen

Plan 2025 t.o.v. Referentie 2004



Legenda

Plan 2025 minus Referentie 2004 N-totaal [mol/ (ha*jaar)]

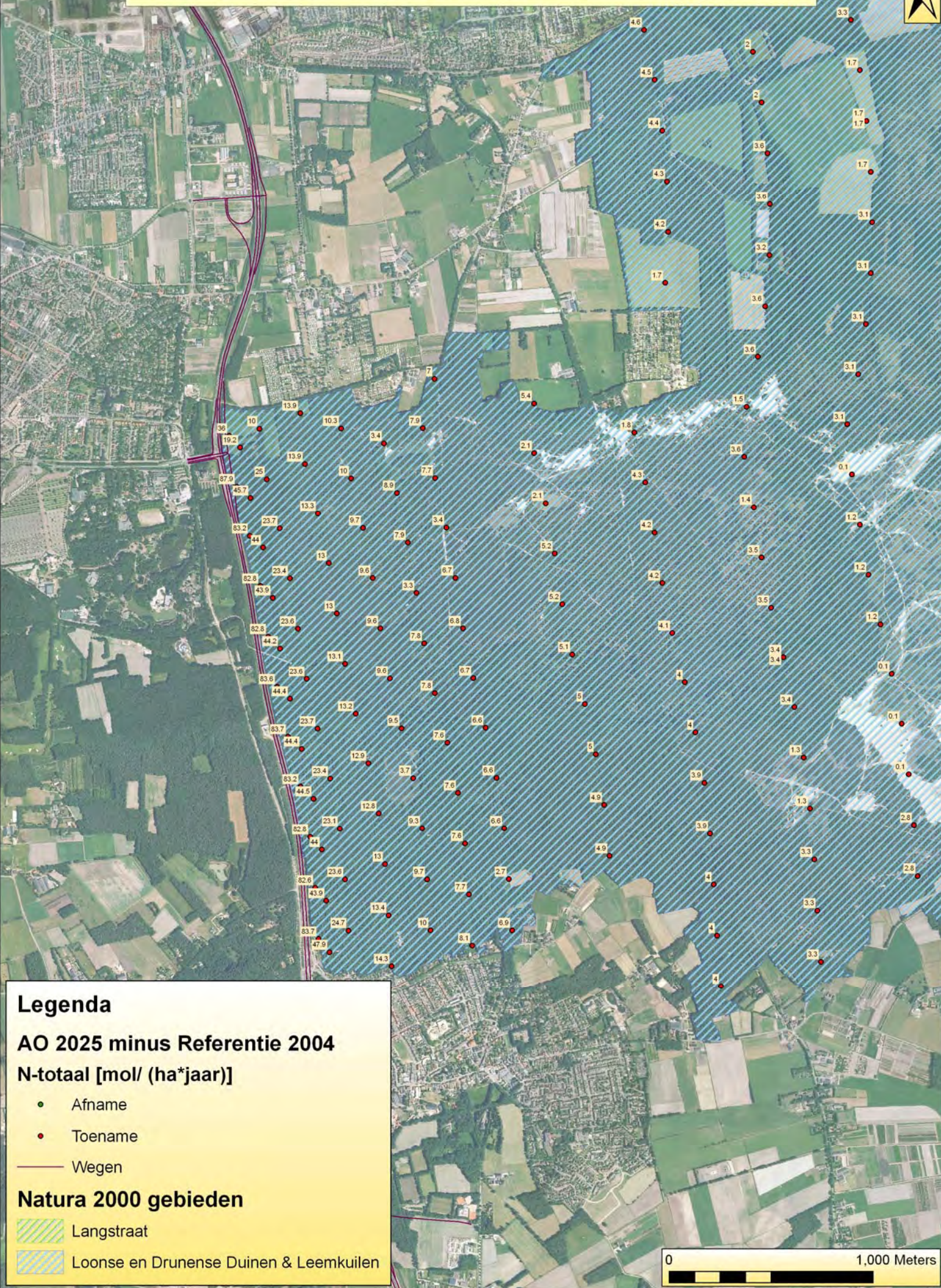
- Afname
- Toename
- Wegen

Natura 2000 gebieden

- Langstraat
- Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen

0 1,000 Meters

Autonoom 2025 t.o.v. Referentie 2004



Legenda

AO 2025 minus Referentie 2004

N-totaal [mol/ (ha*jaar)]

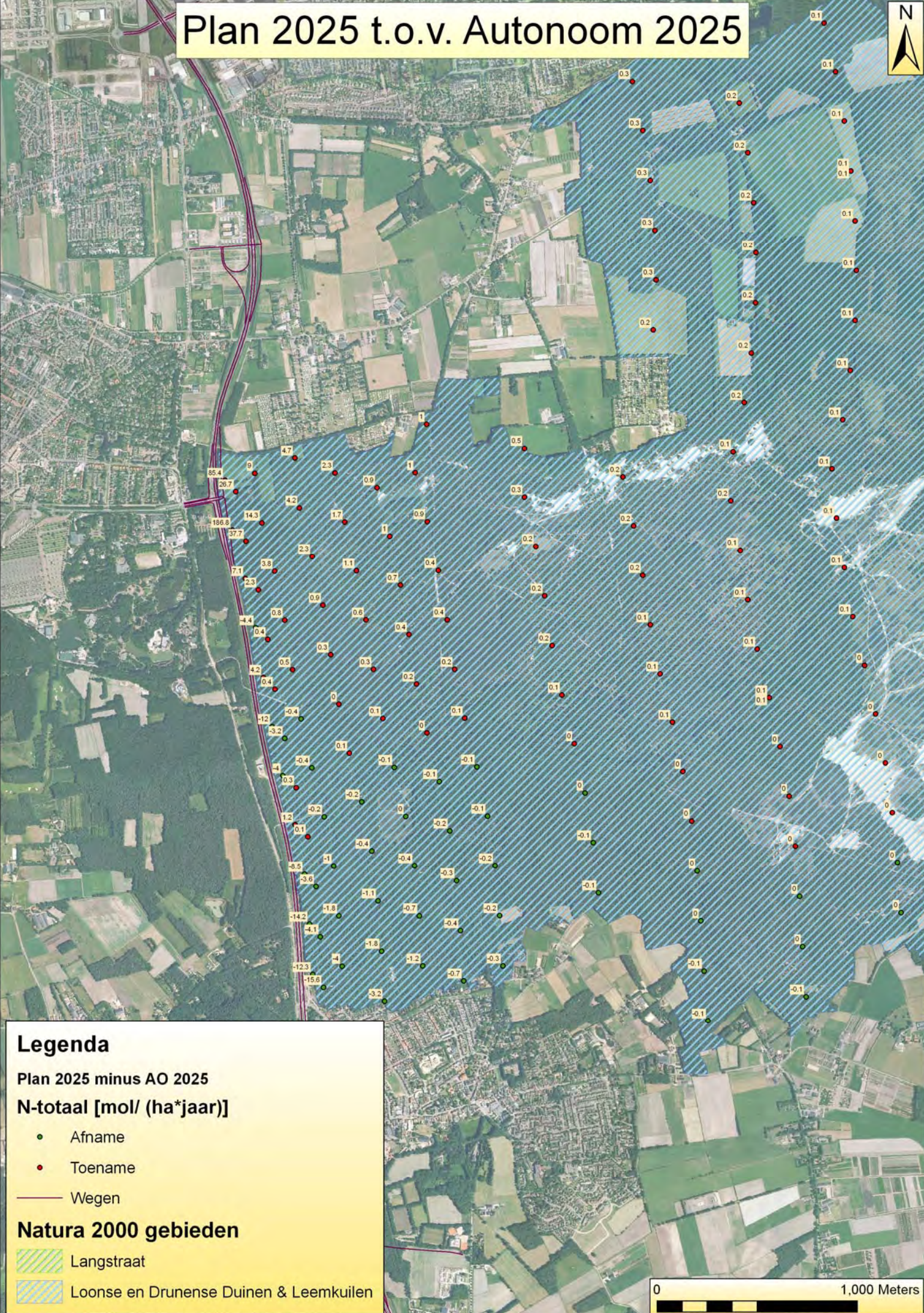
- Afname
- Toename
- Wegen

Natura 2000 gebieden

- Langstraat
- Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen

0 1,000 Meters

Plan 2025 t.o.v. Autonoom 2025



Legenda

Plan 2025 minus AO 2025

N-totaal [mol/ (ha*jaar)]

- Afname
- Toename
- Wegen

Natura 2000 gebieden

- Langstraat
- Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen

0 1,000 Meters

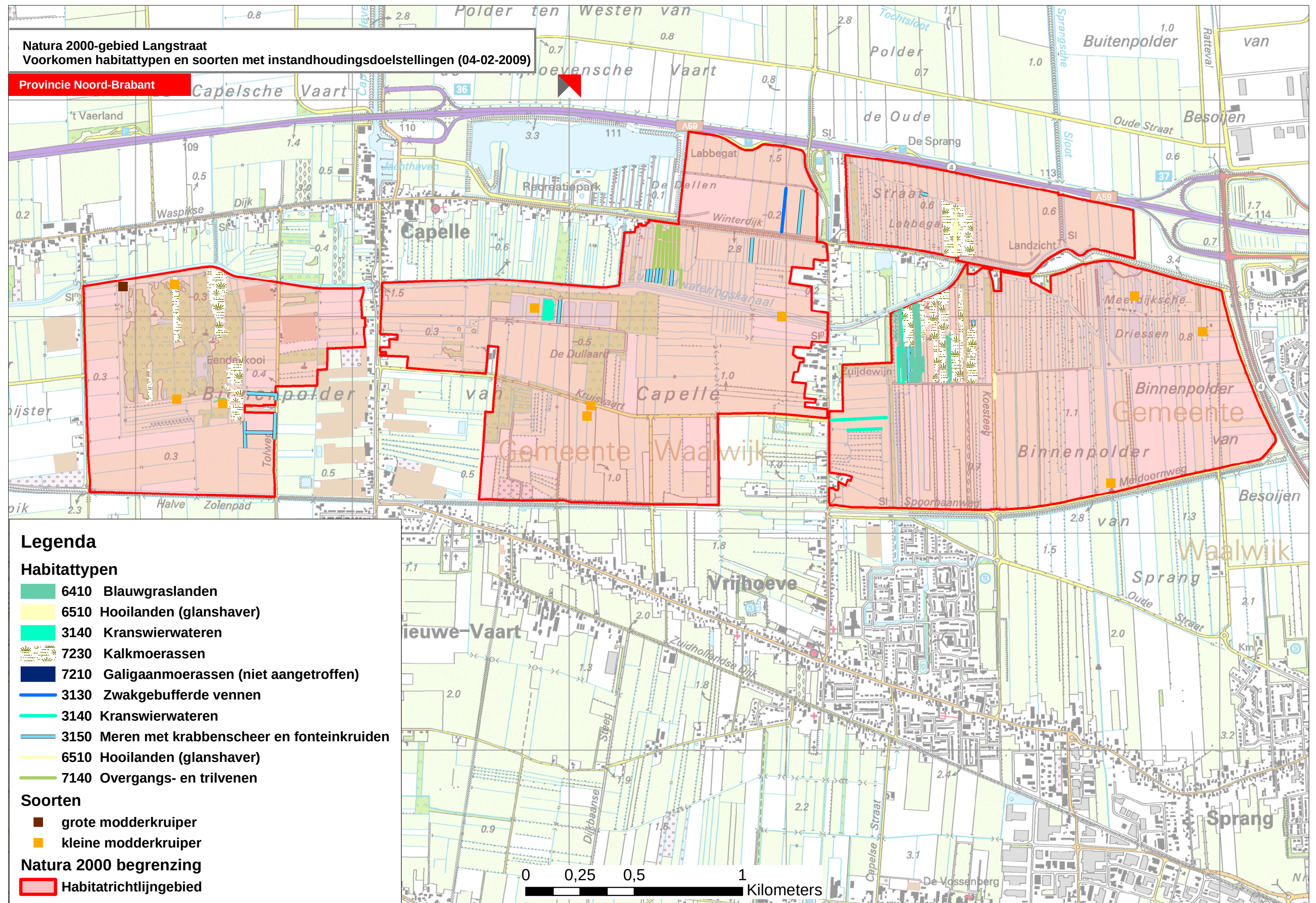
BIJLAGE 5

Voorkomen van habitattypen en soorten met
instandhoudingsdoelstellingen

Voor Natura 2000-gebieden Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (versie 09-04-09) en Langstraat (versie 04-02-09).

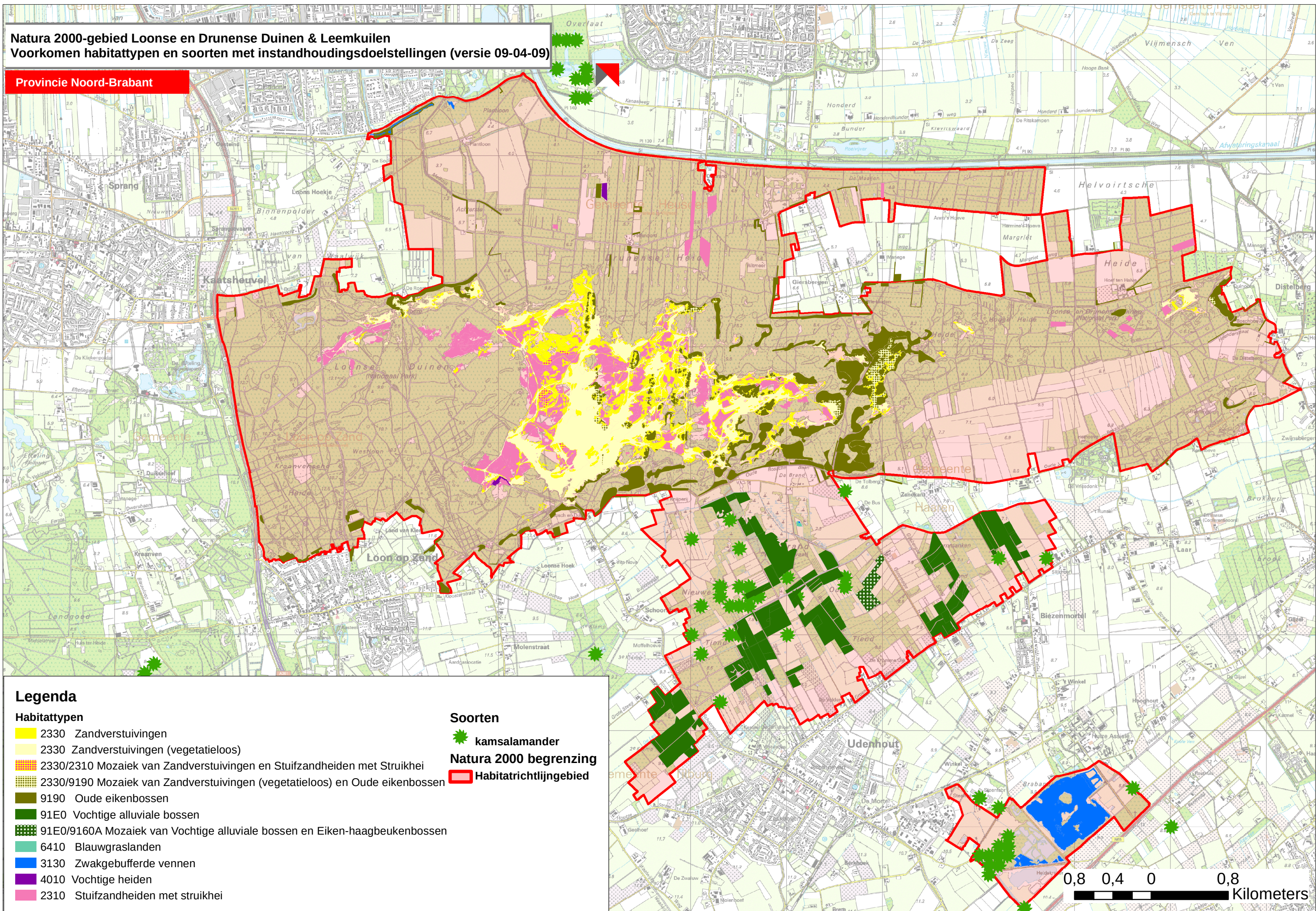
Natura 2000-gebied Langstraat
Voorkomen habitattypen en soorten met instandhoudingsdoelstellingen (04-02-2009)

Provincie Noord-Brabant



Natura 2000-gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen
Voorkomen habitattypen en soorten met instandhoudingsdoelstellingen (versie 09-04-09)

Provincie Noord-Brabant



COLOFON

PASSENDE BEOORDELING OMBOUW N261

OPDRACHTGEVER:

PROVINCIE NOORD-BRABANT

STATUS:

Vrijgegeven

AUTEUR:

G. Kos
A. Schoenmakers

GECONTROLEERD DOOR:

A. Schoenmakers

VRIJGEGEVEN DOOR:

J. Beekman

15 februari 2011
075301176:0.7

ARCADIS NEDERLAND BV
Utopialaan 40-48
Postbus 1018
5200 BA 's-Hertogenbosch
Tel 073 6809 211
Fax 073 6144 606
www.arcadis.nl
Handelsregister
9036504

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.